

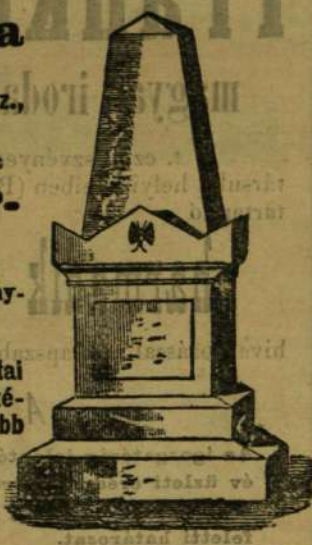
Grünwald Henrik

sírkő-raktára
Budapest,
Főher. Mária Valéria-utca 9. sz.,
Lévay-féle házban,
ajánlja gazdájon ellátott
**síremlék szobor-
raktárát**

granit, vörös és sziléziai márvány-
ból, ugymint homokkőből,
mindenféle alakban és nagyságban.
Fentemlített munkák architektai
rajz szerint legpontosabban ké-
szítetnek és a lehető legolcsóbb
áron szállítatnak.

Mintarajzok kívánatra díjmen-
tesen és ingyenküldetnek.

RÁTH MÓR kiadásai

- Budapest, Haas-palota.
1876. évi Törvénycikkek. Nagybetűs 8-rét kiadás 2 frt. —
Diszes zsebkönyv 2 frt.
1876. évi 5. T. cz. **A községségügy módosítása.** 20 kr.
— „ 6. 7. T. cz. **Az új közigazgatási törvények** (köz-
igazgatási bizottságok). 40 kr.
— „ 13. T. cz. **A cseléd és gazda közötti viszony** szab-
ályozásáról a gazdasági munkásokról és
napszamosokról. 40 kr.
— „ 14. T. cz. **A közegészségügy rendezéséről.** 40 kr.
— „ 15. T. cz. **A kizadók kezeléséről.** 40 kr.
— „ 16. T. cz. **A végrendeletek, öröklési szerződések**
és halálesetre szóló ajándékozások
alaki kellékeiről. 20 kr.
— „ 27. T. cz. **Az új váltótörvény.** 40 kr.
— „ 28. T. cz. **A népiskolai hatóságokról.** 20 kr.

Mindezen úgy az összes 1867—1875. törvények **RÁTH**
MÓR kiadásából akár 8-adrét nagy betűs, akár diszes zseb kiadásban
kaphatók. — Teljes jegyzékkel ingyen szolgálunk. 2330—2

Izlés és takarékoság!

A legdiszesebb divatlap

BUDAPESTI BAZÁR

megjelen a Franklin-Társulat kiadásában.

Divatréssében a „BUDAPESTI BAZÁR“ ad minden szá-
mában mindennemű, a divat és női munka körébe eső illusztrációkat, szakértő ma-
gyarizatókkal és divatújságokkal. Felváltva egyik számban nagy szabásúveket,
másikban eredeti természetes szabásmintákat papírból kivágva. Gyönyörűen ezi-
nezt divatképet — több alakkal — minden számban. Minden, a divat, nőimunka
és háztartás körébe vágó cikkeket végett megrendelési közbizárat eszközöl a
szerkesztőség, hová a megrendelési levelek utasítandók (Budapesti szerviták háza
III. emelet). Kedves előfizetőink a lapunkban foglalt számtalan öltönmintá-
król szintén a szerkesztőséghez intézett megkérésre: teljesen kivágot szabá-
smintát kaphatnak.

Szépirodalmi részében a „BUDAPESTI BAZÁR“ min-
den számban eredeti és fordított beszédeket, költeményeket ismert nevé írók
tollából. Érdekes mulató és tanulságos tárcacikkeket; a fővárosi élet szemlé-
jét, sat. A lap borítékján hírszéknyében minden érdekesebb mozanatot a társasá-
glet irodalom és művészet köréből. T. olvasónőinknek tért nyitunk hasznos és tré-
fás kérdésekre és feleletekre. A „Kis gazdasszony“ rovat megfellel címének. Szer-
kesztői levelezés, a divat körébe vágó hirdetések sat.

Király János, felelős szerkesztő.
Komócsy József, főszerkesztő.

Előfizetési ára:

Félévre 5 frt.
Negyedévre 2 frt 50 kr.

Az előfizetési pénzek a „BUDAPESTI BAZÁR“ kiadóhivatalához küldendők
(Franklin-Társulat, Budapest, egyetem-utca 4. szám.)
Vidéki előfizetők legelőszörben postautalévalnyal eszkelődhettek.

PILEPSIE
(nehézség) levei utján gyó-
gyították dr. KILLISCH,
különleges orvos által Neu-
stadtban, Dresden mellett (Szász-
országban, Már 5000-
többször sikeresen gyógyí-
tottak).

Bécs legolcsóbb forrása.

Az első és legnagyobb osztrák, királyi,

FOGL E.-féle, udvari fehérnemű-gyár,

központ: Bécs, Mariahilferstrasse 25.

elad és szállít, utánvét mellett is levélbeli megrendelésre, a legol-
csóbb lezárt áron kesztyű, mellék, fehér és legdivat-
szines férfi ingeket, shirtingből, gallérral vagy a nélkül 1/2, 2/3
frt-ért a legfinomabbak; ugyancsak oxford, rumburgi vászoning-
ket, melyek mindenütt még egyszer annyiba kerülnek, dőnkint
csak 2/3, 3, 4, 5-6 frt-ért a legfinomabbakat (a nyak bősége meg-
jelölendő); női vászoningeket pongyola-zubbonykákat, dőnkint
1/2, 2, 3 frt-ért; gazdag hímzéssel 4-5 frt-ért; férfi vagy női lábra-
valókat 1/2-3 frt-ért; alud szoknyákat 2, 3, 5-6 frt-ért; gallérokát
tuczetenkint, kizelöket 1/2 tuczetenkint 2-3 frt-ért; vászon- vagy
bátisz-zebendőköt, fehér vagy szines szállal, tuczetenkint 2, 3,
4-7 frt-ért; női vagy férfi-harisnyák, tuczetenkint 4, 5, 6-8
frt-ért; egészség-mellényeket, szővött lábravalókat 1, 1.50-3 frt-ért;
nyakraválókat 1/2-2 frt-ért a legfinomabbakat; női háló-kö-
tőket, szinesek vagy fehérket 3.50, 4, 5 frt-ért.
Törtelzők, abroszok, asztalkendők, lepedők szabott áron.
Levelek kibaszatási árjegyzék, stb. végett

cs. k. hites becsmester és cs. k. udvari fehérnemű-
szállítóhoz intézendők,
FOGL E., cs. k. hites becsmester és cs. k. udvari fehérnemű-
szállítóhoz intézendők,
2337 9 Bécs, Mariahilferstrasse 25.

Legislegolcsóbb forrás

a következő öszi és téli időnyre vásárlatokat tenni csakis

Grossmann József,

Budapest, király-utca 27.
a magyar koronához.

Rész	Méter
Sima, csikos és kockás ruhaszövetek	25-30 kr. 33-39 kr.
Angol lástér és balernos	27-40 35-52
Sima és csikos baige	36-45 46-58
Szines angol mohair	38-45 49-58
Csikos mosható selyem	1.00-1.25 1.25-1.50
Fekete és szines noblesse	1.25-2.50 1.50-3.25
Fekete lyoni faille	2.00-2.60 2.57-3.35
3/4 terno, rendkívül finom	60-1.47 78-1.80
3/4 ruha-flellök és cheviott	1.10-1.50 1.40-1.92
Legjobb szines mosó-parketok	30 35 39-45
Fehér szinor- és piquet-parketok	25-35 33-45

Egyszeremind ajánlom nagy gyári rakitramat rumburgi
creas- és fonal-vászonból, 30 és 35 rőtűs ág- és an-
tálmunkák, chiflon, tyapjú- és rips-terítéket, eszke-
függönyöket, franciaia creton- és perkalinetek, mint
szintén minden e szakba vágó cikkeket igen olcsó áron.

Vidéki megrendelések azonnal pontosan telje-
sítetnek, és minták kívánatra ingyen és bérmentve
megküldetnek 2253-4

Legislegolcsóbb forrás!

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt: { egész évre .. 12 frt / félévre .. 6 * }
VASÁRNAPI UJSÁG: { egész évre .. 8 frt / félévre .. 4 * }
POLITIKAI UJDONSÁGOK: { egész évre .. 6 frt / félévre .. 3 * }

40. szám. — 1876. Budapest, október 1. XXIII. évfolyam.

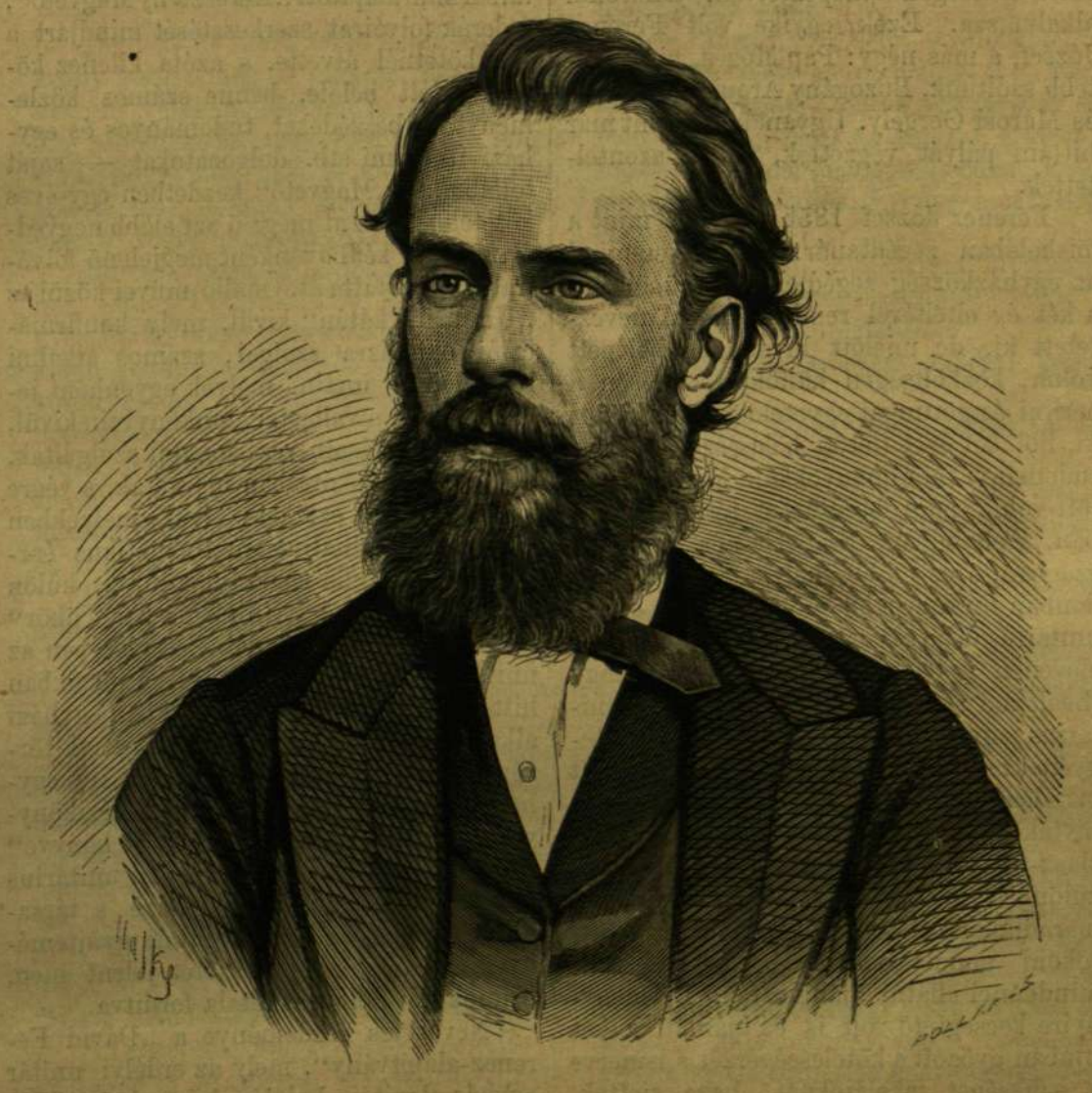
FERENCZ JÓZSEF.

Az UNITÁRIUS egyházközönségnek a f. évi
augusztus végnapjaiban Árkoson (Há-
romszázéknak egy egyszerű falujában)
tartott köz-zsinata sok tekintetben érdekes
volt. Fő érdeke azonban abban állott, hogy
a Kriza halálával, másfél évvel ezelőtt,
megürült püspöki állomás is ez alkalom-
mal volt betöltendő. Egy érdemes és tudós,
de még fiatal hittanáról nem szólva, két,
komolyan számba vehető jelöltje volt a
püspöki széknak: a volt egyházi főjegyző
s püspöki helyettes, és Ferencz József
kolozsvári lelkész s tanár. A hírlapok előre
részletesen bemutatták s jellemezték mind-
kettőt s egy kis csendes korteskedést foly-
tattak mellettök. Amannak, Pap Mózesnek,
előnyeül hozott fel a közigazgatásban való
jártassága, melylyel az egyházközönség
ügyeit már Kriza mellett mint főjegyző s
azóta önállóan, mint püspöki helyettes,
viszi; emennek, Ferencz Józsefnek; iro-
dalmi érdemei s szónoki hire. Az ered-
ményt, hova dől a két, egyaránt érdemes-
nek látszó jelölt közt a többség, lehetetlen
volt megjósolni.

Az unitárius egyház, mely hitczikkeiben
a rationalismusnak, nem a merev, hanem
a kedélyt és vallásos hitet ki nem záró ész-
szerűségnek hódol, melynek oly hitszó-
nokai vannak, mint az amerikai Channing,
s melynek Angliában és Amerikában nagy
jövője van, mely — midőn Krisztusban
istent ugyan nem, hanem az eszményi
embert látja, ugyanakkor a néger rabszol-
gaság ellen a leghatályosabban s épen
Krisztus emberi eszményéből kiindulva
küzdött Amerikában, — ez egyház, mond-
juk, szervezetében s alkotmányában a leg-
demokrataibb valamennyi egyház (legalább
a hazánkban létezők) között. Mily kevéssé
arisztokratái és hierarkhiai, mutatja az,
hogy legfőbb hivatalai, elnökségei, a világi
főgondnokság és a püspökség, semmi egy-
házi tisztség rangfokozatához nincsenek
kötvé: főgondnok lehet az egyház bármely
világi tagja, s püspök bármely felszentelt
lelkésze; és választásuk, mint hierarkhiai
rangfokozathoz, ugy semmi kijelöléshez
sincs kötvé.

szokásnak s oly nagy hatalma a gyakor-
latnak, hogy bár ez így van (s nem mint
az erdélyi reformátusoknál, hol a legújabb
időig az egyházi főjegyző új választás nél-
kül succedált a püspöknak s még a mos-
tani főjegyző is ily következési joggal bír,
és csak a jövőre választandó főjegyző nem
többé), mindamellett az unitarismusnak
Erdélyben háromszázados élete alatt a volt
generális notárius, szabad választás utján
mindig megválasztatott püspöknak, és
arra, hogy mellőztessék: háromszáz év
alatt csak két eset fordult elő, — a mos-
tani a harmadik. Az előbbi két esetben,
egyik a Kriza választása volt — nagy és

sulyos okai voltak az egyháznak, hogy a
főjegyzőt mellőzze s mást válasszon püs-
pöknak, és a kényszerű mellőztetés, a há-
romszázados szokásjoggal szemben, csak-
nem megbélyegzésnek tekintetett.
A jelen alkalommal ily ok nem for-
gott fönn. A főjegyző köztisztvisletben álló
derék férfi, kit azon kívül hivatali előz-
ményei is méltóvá tettek volna a püs-
pöki szék diszes méltóságára. Erőteljes,
mondhatni fiatal munkabíró férfiú még,
ki itthon és külföldön épen azt a tu-
dományos pályát futotta meg, melyet ve-
télytársra, kit egyedül irodalmi érdemei
és hitszónoki kitűnősége emelt fölébe. A

FERENCZ JÓZSEF.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben
az 1877. évre megjelent

NAPTÁRAK JEGYZÉKE.

István bácsi naptára XXII. évi, alapítá Májor István, szerk. Köhalmi K. J. Képekkel. Füzve 50 kr.
Protestáns új képes naptár, új folyam, V. év, képekkel. Szerkesztő Dusz Sándor. Füzve 50 kr.
Falusi gasda naptára, XIII. évfolyam. Szerkesztő Madai Isidor. Füzve 80 kr.
Lidérc-naptár, XVI. évfolyam. Képekkel. Füzve 60 kr.
Honvéd-naptár (együttal katonai naptár), szerkesztő Áldor Imre. X. évfolyam. Füzve 60 kr.
Népszászó naptára; képekkel, szerkesztő Áldor Imre. IX. évfolyam. Füzve 40 kr.
Kossuth-naptár, szerkesztő Honfi Tihamér. VII. évfolyam. Füzve 40 kr.
Nemzeti nagy képes naptár (azelőtt Jóbarát-naptár), XIV. évfolyam, számos képpel. Füzve 1 frt.
Nők naptára, szerkesztő Beniczky I. IX. évfolyam. Füzve 60 kr.
Borászati naptár. A földm. m. kir. minisztr. megbízása folytán szerkesztő dr. Nyáry Ferencz IV. évfolyam. Füzve 80 kr.
Deák Ferencz naptár, szerkesztő Áldor Imre. Sok képpel 50 kr.
A magyar nép naptára, szerkesztő Tatar Péter. Képekkel. Füzve 30 kr.
Iparos naptár, szerkesztő Gelléri Mór, az „Alföldi Iparlap“ szerkesztője. II. évfolyam. Füzve 50 kr.
Nevelésünk I. Új humorisztikus naptár, IV. évfolyam. Füzve 40 kr.
Határvidé-naptár, hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok stb. számára. Kemény köt. 1 frt 20 kr.
Naptári jegyzék-könyvecske gazdák számára. Szerkesztő Jurenák Aurél, VI. évi., Kötve 1 frt.
Új fall naptár, egész iv 20 kr.
Neuer illustrirter Volkskalender für Ungarn und Siebenbürgen, XI. Jahrgang. Gehäftet 50 kr.
Neuer Wandkalender, ein ganzer Bogen 20 kr.

derék, ki mellett az ősi szokás is szólott, mellőztetett a még derekabb miatt. Ez valódi demokratai (a szó legnemesebb értelmében demokratai) eljárás, — szakitás a hagyományokkal a jelen követelményeiért, a külsőséggel a lényegért. S ez az oka, a miért, minden tisztelettel a mellőzött iránt, a választottat, a közvélemény teljes és leplezetlen örömmel üdvözi.

Ferencz József valóban az a férfi, a ki ezt megérdemli. A kik a jelen évben Kecskeméten tartott protestáns-egyleti gyűlésen ép oly alapos, tudományos, mint megragadó szónoklatát hallották s tudják, hogy egyháza ügyében majd mindig ő szokta a tollat fölvenni: érteni fogják mostani diadalát. De nekünk nem ezt magyarázni, hanem az egyszerű bemutatás most a tisztünk.

Ferencz József 1835. aug. 9-kén született Belső-Szolnok vármegye Alparét nevű községében, hol hasonló nevű apja, származására nézve háromszéki, killyéni, mint gazdatiszt lakott. Anyja Balogh Anna volt, s ő négy gyermek között, kik közül egy korán elhalt, a negyedik. Apja, bár egyszerű gazdatiszt, sok oldalú s jelesen klasztrikus műveltségű és filozofusi szellemű férfi volt, s jótékonyan hatott a tehetséges gyermek kora fejlődésére.

Iskolai tanulmányait az unitáriusok kolozsvári főiskolájában 1841-ben kezdte; s a forradalom által, melyben, mint gyermek, természetesen még részt nem vehetett, egy évvel hátravetve, csak 1855-ben végezte be ugyamott.

Az ötvenes évek válságos korszaka, a Thun-rendszer, a protestáns iskolákban is nélkülözhetetlenül tén a tanerők szaporítását, az unitáriusok főtanácsa 1855-ben egyszerre öt legkisebb ifjút választott ki oly célból, hogy ezeket az egyházkerület költségén kiképeztesse, tanárokká alkalmazza. Ezek egyike volt Ferencz József, a más négy: Pap Mózes, kiről fentebb szólunk, Buzogány Áron, Nagy Lajos és Marosi Gergely. Ugyanakkor, mint már hittani pályát végzetek, fel is szenteltettek.

Ferencz József 1855—7-ben, mint a főiskolában segédtanár, s egyszersmind az egyházközség segédlelkésze működővén, a két év elteltével rendes tanárnak neveztetett ki, de mielőtt hivatalába belépett volna, közközlésen külföldre, jelesen a berlini és göttingai egyetemre küldetett ki, hol két évet töltött bölcsészeti és hittudományi tanulmányokkal. Mielőtt hazajött volna, nagyobb utazást tett Belgiumban, Hollandiában, Francia- és Angolországban, s ez utóbbi helyett, jelesen Londonban huzamosabb időt töltött az ottani unitáriusok társaságában, kiknél már akkor elevenen nyilatkozott az ohajtás: hogy theologiai szemináriumban erdélyi unitárius papjelöltek számára alapítványt tegyenek: sőt Ferencz Józsefet, a vele együtt ott időző Buzogány Áronnal együtt fel is hívták, hogy mivel az épen kitört osztrákolasz-francia háború miatt hazajövetelük különben is nehézséggel járt, mindjárt maradjanak ott s vegyék igénybe az ő hitrokoni gondoskodásukat, melylyel őket mindennel ellátni ajánlkoztak. Bármennyire kecsgető volt is ez ajánlat, a két ifjubar győzött a köteleességérzet s ismerve az elfogadni tanári székeiket.

Ferencz Józsefa matematika tanszékét

töltötte be a főiskolánál, s a mellett vitte (Kriza mellett) a második lelkési hivatalt. Ez utóbbi minőségében tartotta 1860 tavaszán gr. Széchenyi István feleltszépegyházi beszédét, mely szónoki hírnevét egyszerre megalapította, szélesebb körben tevén azt ismeretessé, mint híveinek lelkes, de kis gyülekezete. Szónoki diadalai közé számítható Pesten, az itteni unitáriusok gyülekezetének, a református főiskola terében tartott beszéde, melylyel magát a főváros protestáns közönsége előtt is megismertette; majd szintén Pesten gr. Bánffy Miklósné felett tartott gyászbeszéde; 1868-ban az unitáriusok 300-ados ünnepén, Tordán tartott egyházi beszéde; 1875-ben V. Ferdinánd király fölött tartott emlékbeszéde, mely Ő Felségének is bemutatván, a legmagasb megelégedést is szerencsés volt megnyerni; s végre a f. évben a protestáns egyletben Kecskeméten tartott fölolvasása. Mind ezekben magát, mint a jelen kor színvonalán álló s a mellett valódi vallásos hevületű szónok mutatta be, kit eszmei tartalom s emelkedett érzés, alapos tudomány jellemeznek. Rokonszenves alak, megnyerő arcz, érezes erős hang, tűz- és szeretetteljes előadás járulnak szellemi tulajdonaihoz, kiegészíteti benne a jeles szónokot.

1861-ben Kriza püspökké választván, helyére a kolozsvári egyház Ferencz Józsefet emelte az első lelkési székbe. Mint lelkész, egyházának lelkes és tapintatos vezetője. Rendes papi szolgálatán kívül, az egyház belügyeiben fejtett ki élénk tevékenységet. 1865-ben egy új leányiskola felépítése, 1869-ben a templom kijavítása körül buzgólkodott, s e célra hivatott több ezer forintot személyesen gyűjtött össze.

A mellett sokat dolgozott irodalmi, jelesen egyházi irodalmi téren. A Kriza és társai által alapított „Keresztény Magvető”, e derék folyóirat szerkesztését mindjárt a III. kötetnél átvette, s azóta kilencz kötetet adott belőle, benne számos közleményt — beszédeket, tudományos és egyházi irodalmi stb. dolgozatokat — saját tollából. A „Magvető” kezdetben egy éves kötetekben jelent meg; ő azt előbb negyedéves, majd két havonként megjelenő folyóirattá változtatta át. Önálló művei közül az „Unitárius kátén” kívül, mely konfirmációi oktatásra szolgál, számos alkalmi beszédein s imáin, melyek egyenként jelentek meg, s vallástani tankönyveim kívül, melyek előadásain vezérfonalul szolgáltak, de többnyire kéziratban maradtak, s végre számos lírli cikkein kívül, melyekben világos, mondhatjuk matematikus észjárása és jó tolla egyaránt kitűnik, külön említést érdemel: „Unitárius Kis Tükör” című munkája, melynek első részében az unitárius egyház történetét, a másikkban hittani rendszerét, a harmadikban egyházi alkotmányát írja le, toldalékol annak törvényeit és rendszabályait adja, s így egyháza tagjainak nélkülözhetetlen kézikönyvül szolgál; továbbá „Szertartási könyve” (Agenda) és a nagyhirű amerikai unitárius hitbölcész Channing egyházi s társadalmi dolgozatainak válogatott gyűjteménye, melyből eddig öt kötet jelent meg, bennök hét dolgozat általa fordítva.

Nevezetes kezdeménye a „Dávid Ferencz-alapítvány”, mely az erdélyi unitárius egyház alapítója halálának közelgő (1879-ben bekövetkezendő) 300-ados évfordulójára általa indított meg, s melynek

rendelgetése lesz az unitárius egyházi és iskolai ügyet előmozdítani. Eddig 4000 ft van már együtt.

Ime, ilyenek azon, még fiatal — alig 41 éves férfi előzményei, kit a magyar unitárius egyház, ez évi augusztus 27-én, egyszerű közlelkésből püspöki székére emelt. Ad multos annos! — nem elég kívánnunk neki, a még fiatal férfinak; kívánjuk azt: töltse be a hozzá kötött nem közönséges várakozásokat; folytassa méltóan, a mit nemes előde, Kriza János, annyi dicsőséggel és sikerrel kezdett! legyen méltó utóda a férfinak, kinek helyét, egyháza bizalmából, most elfoglalja!

— a — r —

Székely-támad. Székely-bánja.

— 1862. —

(Olvastatott a Székely Közművelődési egyesület első nagy gyűlésén, Sepsik-Szent-Györgyön, 1876 aug. 30.)

Feltámadt a székely; mivel nem tűrhette, Hogy a zsarnok önkény paczkázzék felette. Jámor, hosszútűrő vala ugyan mindég, De — hogy otthonában ő legyen a vendég S más legyen a gazda: már a' csak, hiába, Tisztelet, becsület nem fér az agyába. Hogy maga ökrével szántassa a hátát, Meg is nyirbáltassa ősi szabadságát, S a mit ősi telkén, udvarán találnak: A lovát adóba, fiát katonának, Csekély gabonáját prófutunk vigyék el — Már a' több a' soknál! — S feltámadt a székely.

Kilenczven faluban zúgnak a harangok; Viszi a Nemere, kapkodja a hangot. Halomról halomra világol a csóva, Erdő lobbot nem vet — csak az isten óvja. „Lóra, vitéz ló-fő! Talpra gyalog, kélj fel, Most lesz a hadd-el-hadd!” hangzik szerteszállal. Kezdi Csik és Gyergyó, Orbai meg Kézai, Folytatja Maros-szék, Udvarhely bevégzi. Sepsik sem marad el, Miklósvár, se' Bardocz, Készül valamennyi a nemzeti harezhoz.

Mit zúgnak, mit búgnak harangok a szélben? Mit hirdet a csóva, magas erdőségekben? Ez a nagy támadás, halljátok-e mit mond?

„Legyen átkozott a neved, János-Zsigmond!

Az apád kegyetlen, pokolbeli ördög. Eleven süttette vitéz Dózsa Györgyöt; Az anyád hitetlen csélesap asszony, lengyel; Magad hitlenebb, négyféle hiteddel! Egyebet se tudsz, mint nepeidet holmi Hitvány ürügyekkel zsarolni, rabolni. Töröknek adó kell, harezolni némettel: Rajtunk a porció, vedd ki, hajtsd be, tedd el. Eddig, ha királynak vala fi-születte; Czimeres ökrét a székely megsütötte; Most egy fiad sem lett (veszsen ki a fajtád!) Évről évre mégis ökrünk” elhajtád. A nyakunkra küldted a kevély Radákot, Kivájtá zsebünkbel a végső petákok; Fegyverrel nyakunkra ide jöve Majlát: Még a jászoltól is eloldta a kajlát, Utolsó lovunkat kifogta a hámból, Még a falatot is kivette a számból! Nem maradt egyebünk: csak a kardunk, puskánk... No de jó! fizetni most nem leszünk lusták! Vérünkkel, véreddel rójuk le, no jól van, A mi tartozásunk még az adóból van!”

Hej, ez a nagy hűhő! Iszonyu haragja: Nemesak puskapor-e? Leszen-e vaj' magja? Nagy pipa: magyaré, nagyokat páfékel, De vajon még győzi dohánnyal a székely?

S feltámadt a székely. De hamar megbánta! Hűtlen lón a harez szerencse irányta. És új baja több lett a régi bajánál... Majlátot ugyan még megverte Vajánál, Magát megcsúfolta, csapatát szétszórta, Mint a rozsz pozdorját mikor a szél hordja.

De kevély Radák jó fejedelmi haddal, S a vitéz székelyből sokakat levagdal. Kit elér, levagdal, kit karja nem ér el, Megjéjtszi ágyuk bömből tüzeivel; Maga a vezér is szalad, Bán, a gyáva, Minden bátorsága szakad az inába, Mintha kísértetet látna, holdvilágnál.

A nagyobbik tábor pedig, Holdvilág-nál, Halja a csatazajt, látja a futókat S maga is azon van: kerekét hogy' oldhat. S kiadja vezérjét a Radák kezébe.

Igy a támadásnak, lón bánat a vége. Kurta támadásnak, bizony, hosszú bánat! És gnyűből a győzők két várat rakának: Egyiket Udvarhelyt, a barát-zárdából, A honnan elindult a fölkelő tábor S „Székely-támadtának” elnevezék osztég. Másikat gyönyörű rónádon, Háromszék, Hol ma is áll Várhegy s eltékint a tájra. S mondák: legyen annak neve „Székely-bánja.”

Mikor ott járdaltam, fiatal szívvél meg, Elmerengtem rajtad, oh szomorú emlék, S az alkonyi szellőt, csöndes naplementen, Nehéz sohajommal megterhesíttem. Meg-megálltam sokszor dülledék-romodon, S egy nehéz könyeseppe olvadott föl bantom. De haladt a gyors éj, gönczöl egyet fordult, Minden fűszál hegyén a harmat kiesordult; S mikor a nap feljött, kapnját kitárva, A harmat könnyűt fölitta sugára, És megaranyozta a dülledék-romot. A tegnapi bánat már engem se' nyomott; Mint egy gonosz álom, mit szétver a hajnal, Tovatiint, ellebbent a nappali zajjal. A mult köde hízott a jövő sugára Mosolyga szivemre s a róna hátára.

S mint Memnon szobrán a hajnali sugártól, Titkos szó zendüle felém a romvárból:

„Nézd, mint sűrög a nép, mint holyban a hangya, Munkára sietve mind, apraja-nagyja: Szántja kevés földé keskeny pántlikáját, Rengeteg erdőben terelgeti nyáját, Folytatja vig kedvvel kézi mesterségét, Fűr-farag, a késő est sem veti végét. S mit keze munkája ad, s mit a természet, Az egész világnak széthordja a kézet, Pezsgó borvizével országokat hódít, Deszkát Kolozsvárig, marhát visz Bákóig, Székely pogácsának Torda se' süit páriját, Sajttal és túróval Pestet is megjárják.

„S mig a kéz így munkál, nem pihen az ész sem. Nagy furiang a székely, esze mindig résen. S hogy kipallérozza, ahhoz is van kedve, Siet iskolába fi, lány, vetekeve. Szántó-vető olvas, ökrét ha behajlja, És a mit elolvast: nagyot gondol rajta. Guzsal, osztovára mellett a fejrénep Bele-pillantani könyvbe is ráér még; S a mit fejés közben elgondol a lányka, Este a fris daltól hangzik a kalálka!”

Mily örömmel nézem e nép ébredését: A világ árjától csakhogy el ne kessék, Hogy neki is legyen egy szava e zajban, S ne legyen utolsó, ha előljárt hajdan. Félre hát a multak szomorú képével, Szébb jövő küszöbén áll ime a székely! Feltámadt a székely, — de a hogy most támadt: Nem követi, ne is kövesse azt bánat!

Szász Károly.

A kecskés-völgyi malom.

Elbeszélés.

Irta Vértési Arnold.

A kecskés-völgyi gazdag molnárnak hire volt nagy darab földön. Ha selyem ruhájában, aranycipkés fejkötősen templomba jött s beült a második padba, mindjárt a földes uraság háta mögé, sok szem

fordult oda s nem egy legény szivében támasztott olyan gondolatokat, a mik bizony nem az isten házába való voltak, ámbár mindegyik a házasság szentsége körül forgott.

Kaczkias özvegyasszony volt s nem igen ijedt meg a legények pillantásától. Azt mondták, nem is igen idegenkednek a férjhezmeneteltől, ámbár négy vagy öt kérok kikoszorazott már. Hanem hát az már régebben volt, mindjárt az első férje halála után, s még akkor legalább a tisztesség kedvéért búslini kellett egy kicsit. Aztán nem is kedvére való kérok voltak, s ilyen gazdag asszony válogathat.

Csaknem megy férjhez ahhoz a korhely szárazárki molnárhoz, a ki vén ember is, csunya ember is, és mégis egy bolondul utána? Vagy tán a Lilili pintérhez, a ki minden kukoriczafosztáson ott furulyáz s csak egy élőködik innen-onnan, hanem azzal dicsekszik, hogy egy bátyja szolgabíró valahol tul a Dunán, jó messze? De bizony nem megy még ahhoz a sánta lábú kertészhez sem, akármennyit küldözi is a virágbokrétkát a kecskés-völgyi malomba; sem ahhoz a hórihorgas jegyzősegédhez, a ki azt igéri, hogy teinsasszonyt csinál belőle.

Lehetne ő amugy is teinsasszony. Hál' istennek van miből. Szépen jövedelmez az a kecskés-völgyi malom; nyolez köre öröl s egészen özvegy Lepényesné asszonyom építette. Ugy ám, a maga tulajdon pénzén s csak tizenkét év mulva meg át az uraság birtokába, addig meg potom árendát fizet érte Lepényesné, csakhogy épen a neve, hogy fizet valamit.

Hogyne fájna annak a korhely szárazárki molárnak a foga erre a szép malomra? No meg az asszonyra is. Az asszonyra talán még inkább, mert ez a vén himpeller mindig az asszonyok bolondja volt.

De biz ott hiába forog az özvegy asszony körül; meg is mondta már neki az asszony kereken. Hanem azért még mindig reménykedik, úgy fordulhat a dolog sora, hogy még neki is kiderül egyszer. Látott már ő ennél kényesebb asszonyt is, a ki végre mégis megszeliidült.

Na csak várja. A faluban mást beszélnek. Csinos legény szemre, főre az a Meggyes Ferkó ott a kecskés-völgyi malomban, aztán jó dolgos is, igrkező; bizony nem volna csoda, ha az özvegyasszony ott marasztaná végkép azt a legényt. S meglátják, hogy az lesz a vége, mert Meggyes Ferkó már most is olyan a malomban, mintha ő volna a gazda s vasárnap elkiséri az asszonyt a templomba is.

Hiába mondja rá Rikkancs molnár a szárazárki malomból:

— Az a koldus poronty?

Ha az is. Nincs mit szégyelnie. Az apja becsülettel szolgált a falut, mint csósz; betyár legények a szomszéd faluból, kik a tilosba jöttek legeltetni lovaikat, ütötték agyon. Az asszony a nagy ijedségtől hülye lett, s csak a jó emberek irgalmasságából éldegelt a három kis gyerekével. A legkisebbik még cseszispó volt s mire felnőtt, hát látták, hogy az is ép oly hülye mint az anyja; nem lehetett segíteni rajta s nem lehetett használni őt semmire.

A középsőt hülye anyja lejejtette a padlásról s nyomorék lett az is, kitoré kezét, lábát, tehetetlen lett minden munkára, hanem életben maradt.

Csak a legnagyobb, a ki fiu volt, nőtt föl épkezláb; becsületes mesterséget tanult s posztó ujjasban járt, a mit sokan irigyeltek tőle, de a rektor meg a tiszteletes ur azt mondták: az isten még többre is fölviheti a sorát s megmutathatja példája által, hogy mire mehet az ember becsülettel, szorgalommal. És ha szerencsés lesz, meg is érdemli Ferkó, mert első volt mindig a tanulásban, az isten félelmében s szegény elnyomorodott szülője tiszteletében.

Fülhegyvel hallott már róla tiszteletes uram is, hogy kicsoda szerencsése kinálkozik a legénynek templomból kijövet meg is kérdezte tréfásan az özvegy molnárnét:

— Mikor tartjuk már a lakodalmat, Lepényesné asszonyom?

A mire az özvegy asszony kissé el is nevette magát s kaczkiasan felelt:

— Majd eljön annak is az ideje, tiszteletes uram.

A templomból kijövők közül sokan hallották ezt a rövid párbeszédet. Lilili pintér mester ott sompolygott a templom ajtajában s ott ténfergett a sántalábú kertész is. Egymást méregette a két vetélytárs, a mint egyszerre csak széles két könyökével utat csinált magának köztük egy vörhenyes, borvirágos képi nagy magas ember, félrevágott darutollas kalappal, — a szárazárki Rikkancs molnár.

— Ejha, komám asszony, — szól, még jobban félrevágva kalapját, — hát tánczolunk nemsokára?

Valami keresztelön voltak valamikor együtt, s Rikkancs molnár azóta komaszszonyának hívta Lepényesné.

A gazdag molárné megrázogatta selyem viganója ránczait, megigazgatta nyakán a kis rózsaszín kendőt, s csak azután felelt félvállról:

— Ki tánczol, ki búsul, már kinek hogy esik a sora.

— Dehogy? — szól a vörösképi, nevetés alá rejtve mérgelődését; — hát ki tánczol, ki búsul? Biz az ugy járja az életben; csakhogy néha az tánczol, a kiről azt hitték, hogy búslini fog, s az búsul, a kinek vigadni kellett volna. Ert engemet komám asszony?

— Nem én, komám uram, — viszonzá vállvonitva az özvegy asszony.

— Megmagyarázhatnám.

— Soh'se fárassza magát, komám uram.

Rikkancs molnár vörös képe még vörösebbé vált.

— Csak egy szót szólok meg komám asszony, ha megengedi. Én nem hiszem, a mit a faluban pletykálnak...

— Ugyan mit pletykálnak? — veté közbe kevélyen az özvegy asszony.

— Mondtam már, hogy én nem hiszem. De ha mégis igaz lenne, megkeserülhetné valamelyikünk.

— Ne mondja! — szól az özvegy asszony kaczagva.

— Már nem is mondok többet, — szól Rikkancs molnár.

Szemébe vágta kalapját s odább ment. Az özvegy asszony körültekintett. Szemei, ugy látszott, valakit keresnek, de az a valaki hiányzott. Már mind kijöttek a templomból az emberek, csak egy-két öreg asszony kullogott még kifelé. Lepényesné arczán elpalástolhatlan kedvetlenség, bosszúság tükröződött.

Lilili pintér tudta, mi a galanteria s

BÁTHORY ISTVÁN LENGYEL KIRÁLY AZ OROSZ BÉKE-KÖVETSÉGET FOGADJA.

MATEJKO JÁNOS FESTMÉNYE UTÁN.

élelmes ember volt; másképp hogy tudott volna megélni a semmittevésből, a mi bizony nem oly könnyű mesterség, mint némelyik ember képzelet? Kísérőül kínálkozott rögtön a csinos özvegy asszonynak.

Lepényesnének már ajkán lebegett a felelet: „köszönöm, haza találok magam is“; de egyszerre más gondolt, módosan meghajította magát s mosolygott.

— Ha nyg tetszik.

Hogyne tetszett volna Tilili pintérmester urnak? De tetszett ám. Olyan kényesen billegett s olyan büszkén szedegette a lábát, mintha nem is ez a hitvány föld volna talpa alatt; hanem a hetedik ég.

II.

Meggyes Ferkó azalatt csak az édes anyjához szolt be pár perczre.

Falu végén lakott a szegény hülye asszony nyomorék gyerekeivel. Féligmeddig irtalmasságból laktak ott abban a rozszant kis viskóban. De legalább koldulniok nem kellett most már. Ferkó eltartotta őket, ugy, a hogy bírta szegényesen; hanem majd megsegíti az isten, élni fognak más-képen is, bőségen, jólétben.

A szegény hülye asszony csak félig érti, a mit fia mond s csak bámul reá. A kisebbik leány époly bamba, bámuló szemekkel mered bátyjára, egy darab kukoricza-görhét rácsál s valami nagyon moeskos szinü szoknya lógg rajta. A másik leány, a béna tudja csak, hogy mit tesz értök Ferkó; köny rezeg szemében s áldólag nyujtja ki nyomorék görbe kezeit bátyja felé.

— És e szegény leány áldásának meg kell fogamzani, — szolt magában Ferkó. Csodálatosan megvigasztalja ez a gondolat. Olyan erősnek érzi most szívét.

— Az isten meg fog áldani.

Oly nyugodtan, oly fölemelt fejvel megy ki. Hanem mikor az udvarra kiér s a szomszéd kert garádjánál megpillantja egy leány arczát, ki gondolkozva, busan, lassan lehajol, akkor megrezzen Ferkó s oda van a nagy nyugalom és ugyancsak kevés marad abból a lelki erőből, melylyel imént még egészen tele volt. Olyan szorongva szolt át a garádon:

— Kijöttetek már a templomból, Rózszi?

— Ki, — felel a leány kurtán s föl sem emeli fejét.

— Ugy hát nekem is sietnem kell, — szolt Ferkó.

A leány nem felelt rá. A legény közelebb ment a kertgarádhöz.

— Mit csinálsz itt, Rózszi?

— Látod, hogy kaprot szedek édes apámnak.

Durczásan, hidegen hangzik a felelet, hanem most fölemeli a leány fejét is és egy pár lángoló barna szem lövelli a legényre haragos pillantását.

— Ne nézz így rám, Rózszi, — szolt Ferkó sohajtvá.

Mondani is akarna valamit, meg nem is. Megtörülgeti izzadó homlokát. Végre megszólal, de csak annyit mond:

— Nem vagyok hibás, Rózszi.

A leány szeméi e pillanatban még jobban lángolnak. Ő is egészen a kertgarádhöz jön. Szemtől szembe állnak most, s ha sötét éj volna, talán a tüzes szikrákat is lehetne látni, melyek a leány szeméből a legényre szállnak, mint a hogy a macska szőre szikrázik, ha sötétben fölborzoljuk.

— Nem igaz, a mit mondanak? — kérdezi a leány hevesen.

Ferkó lehajtja fejét.

— Igaz, — szolt busan. — De meg kellene hallgatnod, akkor látnád, hogy másképp nem tehetek, hogy nem vagyok oly hibás, mint gondold.

— Tudod te, hogy mit gondolok én? — válaszol a leány hevesen.

Szép arczát kevélyen félrefordítja s kezével elutasítólag int, mint valami kis királyné, ez a fiatal paraszt leány.

— De hát hallgass meg legalább, — könyörög a legény. — A kit halálra ítélnék, azt is kihallgatják, Rózszi.

A leány megbiccenti kissé fejét s abba hagyja a kapor keresését.

— Jó; beszélj, de végezd hamar.

— Ejnye be katonás vagy, Rózszi! — szolt a legény félig szomorú, félig keserű mosollyal.

— Katonának a leánya vagyok, tudod, — felelt Rózszi, — apám nevelt, nincsen anyám. S mikor ide jöttünk a falutokba és apámat megfogadta itt a helység levélhordónak és csak abban akadnak föl, hogy beteges ember, hátha majd nem bir mindig begyalogolni a postára egy mértöldnyire, akkor azt mondta az apám: — itt a leányom, bemegy ez. — De erdőn kell ám átmenni és néha késő este sötétben kell hazajönni, — mondták az előjárók. — Akár éjjelkor s akár a Bakonyon át, — mondtam én. Arra fölfogadtak bennünket és én akkor tizenkét éves voltam.

— Emlékszem rá. Te nagyobb voltál, mint a leányok a mi falunkban. Mind-egyiknél nagyobb és mindegyiknél szebb, s én azt mondtam akkor magamban, mikor először láttalak: ha megnő, ez az én meny-asszonyom lesz.

(Folyt. követc.)

Matejko „Báthory“-ja.

1872. december havában a szokottnál több ember vándorolt el a képzőművészeti társaságnak az akadémia termeiben elhelyezett képcsarnokába, megtekinteni azt a művet, mely ott a nagy terem egy egész falát foglalta el, s melyet jóval megelőzött hire.

Matejko, a gyorsan európai hirre emelkedett lengyel művész híres képe volt az, Báthory István lengyel királyt feltüntető, a mint előtte az orosz császár fényes követsége meghódol.

Lélekemelő egy jelenet Lengyelország történetéből s ránk magyarokra a művészi tekinteten kívül is érdekes, most hiszen e kép mint magyarokat is érdekel.

A kis Erdély adta nagy Lengyelországnak azt a királyt, a ki még egyszer utóljára az egekig lobogtatta fel a lengyel nemzet hírét. Pedig az a nagy ország utban volt már akkor, hogy kicsivé legyen. Az ország törpéi, kiket ország-nagyoknak gonyol a história, annyiféle voltak tépendők a nagy birodalom, a hányan valának. De az 1576-ik év őrist hozott törpe fejk fölé. Báthory István, Erdély fejedelme, Lengyelország királya lett s erős kézzel szorította vissza szétcsapongó ábrándjait. Sok véres fejbe került, de egy lett az ország megint s egy lett vele Lihvánia, Liefland és Kurland, mint a hogy a nagy Jagellók egyvüé kötötték.

De már akkor emelgetni kezdte a fejét az a hydra, melyről nem hitte volna akkor Európa, hogy háromszáz év mulva hatvan millió fejjel fog agyarkodni két világrészre. II. Iván, kit „a kegyetlen“ melléknévvvel tisztelt meg a történelem, minden előleges hadtizenés nélkül elárasztotta hadaival Lieflandot, s pusztított s rabolt. István király belátta, hogy ezzel az ellenséggel számolni kell s készült a véres számadásra. De a lengyel nemességnek is megvolt az a szabaddalma, hogy az ország határain túl nem tartozott harcolni s a királynak erőfeszítésébe került, míg ez átkos privilegiumot kicsavarhatta

az oligarchák kezéből. De végre kicsavarta. Megtámadta az orosz hadakat s mint szelvéz s polyvát, szórta szerte maga előtt.

Diadal diadalra halmozott, s nyomult az ellenséges ország szíve felé. A „kegyetlen“ császár nagyon megjuhászodott s békekövetséget indított Báthoryhoz. Nem is egyszer, de három ízben. Az első követség elsöznyülködve hagyta oda a király táborát, látva, hogy a császár venének említésekor, melyet ők csak leborulva ejtenek ki ajkukon, a király még kalpagja szelét sem legyinti meg. A második követség már jónak látta nem akadni fel ezen, — de ezt már Báthory utasította vissza s nyomult hadaival Moszkva felé. Itt találta a harmadik követség s ezt a találkozást tünteti fel a Matejko képe.

Téli időn pleskovi táborában ül a király, tábori széken sátra előtt, lábát medvebőrre nyugtatva, míg a kivont kardot keresztbe fette terdein. Arczán, mely a leghűbb azonkori képek után van festve, a hős és böles király lelke ül. Félig lehuny szeméi a mely gondolkozik, csukott ajkai az erélyes hadvezéri hirdetik. Nem látszik hatni rá, mily meghunyászkodó alázattal csuszik elébe a hatalmas császár fényes követsége. Gondolkozik, mitévő legyen? Az a követség pedig mindent elkövet, hogy a király figyelmét oda vonja arra az alázatosságra, melylyel elébe járul. Cyprján az orosz főpap, fején koronával, arany tányéron hozza az engesztelő sötét és kenyeret, s rendén valónak találja, hogy a király elé térdeltében ura, a hatalmas császár zászlaját megtaossa. Mögötte a ravasz Naszucukin, mint a prédára leső jaguár félig meggyönyörögve várja a király határozó szavát, s mögötte az ősz Ieczi Dömötör tartja a császár levelét, míg Olfieriev Wassilew, a ki azallal fenyegette Báthoryt, hogy arczra borulva fog könyörögni kékeért a császár előtt, most maga fetreg a porban a király lábainál. Távollabb pánzéban, sisakkal áll a legyőzött orosz hadvezér, Obolenszky herceg. Szabadon van, de úgy áll, mintha meg volna kötözve. S köröskörül az orosz birodalom minden népfajából egy-egy küldött, még a törpére nyomorodott parasztokat se véve ki.

Minő ellentét ezzel szemben a király diadalmas környezete. Szélül Zamozszi János, a peesétúr, ki aggódva nézi, megadja-e a király, a mit ezek kérnek s a mit ő hazájára nézve jötekinettel veszedelemnek lát. Hátul Ostrogski herceg nem látszik törődni a békekövetsékek, s térképet vizsgál. Körül a lengyel és magyar hadvezérek, mindegyik más-más kifejezéssel arczán.

Középpütt a király és a követség között áll III. Gergely pápa nunciusa, Possevini jezsuita, ki a szent atya szavát veti a labba az oroszok mellett (hányszor megbánhatták azt azóta utó-dai!) s megáldja a sötét és kenyeret.

Tehát a földön csuszó Oroszország a lengyel király előtt. Istene, hogyan forog ez a világ. Az az itt porban fetregő Oroszország most a világ sorsát tartja kezében, s két világrésznek diktál, — míg az emelt homlokú Lengyelország három darabba szakitva vérzik és haldoklik három iga alatt!

A képről, mely gazdag szinompában ragyog s csaknem kápráztat, csak halvány fogalmat nyujthat a fametszet. De mégis feltünteti a kör-rajzokat, az aprólékoságig terjedő korhiségeit, az arczokon ülő különböző kifejezések találó tolmácsolását az eset által, mely tulajdonokat e kép főérdemeül tudnak be a műítészek, s csak a csoportosítás laza, és a művészi egységet nélkülöző volta ellen tesznek kifogást.

A mű mindenestire egyik jelentékenyebb terméke az ujkor festőművészetének s 50,000 frtra tett becsárát nem tartották túlságos magasnak az ahhoz értők.

Benyomást pedig, — és ez a fő minden művészetnél — olyat gyakorol a szemlélőre, hogy a ki e képet egyszer jól megnézte, örökké a szeme előtt lesz az, mintha lefotografizódott volna a néző emlékezetébe.

Uj-Zsidóország.

A napokban ujra fölmerült az a hir, hogy angolország gazdag zsidó bankárok Palaestinát, a régi Zsidóországot, meg akarják venni a török szultántól. E szándék nem új és ezelőtt pár évvel szintén sokat emlegették a külföldi lapok. Lesz-e valami e tervből valamikor, ma

még nehéz volna megmondani határozottan. Ámde annyi tagadhatatlan, hogy a zsidók egy idő óta mind számosabban vándorolnak őseik hazájának fölkeresésére, noha sokan és sokszor állították azt, hogy a zsidók nagyon keveset törődnek Palaestinával és, hogy az őseik honáknak visszaszerzésére irányuló törekvés mind jobban-jobban kezd kihálni belőlök.

Azoknak, kik Palaestinát fölkeresik, legnagyobb része valószínűleg csupán egyszerű látogató, kik a szent helyek megtekintése után a föld különböző pontjain választott új hazájokba térnek vissza; de bármint szándékkal keresték is fel régi hazájokat, kétségtelen, hogy a Temp-lom helye ma is erős részt foglal el szíveikben, mint a Kálvária-hegy a katolikusközeiben és a prófeta sirja az igazhívőknel. Alig néhány éve, hogy a Rotschildok és Sir Moses Montefiore nevei ott szerepeltek ama terv éln, mely oda irányult, hogy Palaestinát a törököktől vétel útján megváltásuk és Izrael szétszórott gyermekeit a világ minden részéből, a memryre lehet, összegyűjtésük, abban a reményben, hogy a régi haza egykori nagyságát és dicsőségét ujra megalapítsák; de ha ez a terv komolyan szobta jött is a gazdagabb zsidóknál, csakhamar elszájták azt és mostanáig megint nem hallottunk róla semmit. Meglehet, hogy azok a körmonfont üzletemberek, kik a mai nemzedék nagy részét teszik, érett megfontolás után belátták, hogy a terv kivihetetlen, s csakis kudarezot vallhatnának vele.

Bármí volt is a szent föld Dávid és Salamon királyok idejében, ma nem sokkal egyéb, mint a végromlás és pusztulás színtere; keskeny föld-darab, mely alig 140 (angol) mfd. hosszú s átlagosan véve körülbelül 40 mfd. széles, hegy-gerincekben, hullámzó síkságokban és többnyire kiszáradt folyágyakban változatos, terméketlen, kopár vidék, melyet északon a Libanon és Anti-Libanon zár el, míg déli határait a leg-sivárabb sivatagok képezik. Oly számalomra méltó, elhagyott látványt nyujt e föld, hogy az európai és amerikai mosolygó tájképekhez szokott utazó ijedten siettetni lépteit annak mielőbbi elhagyására. Ha Zsidóország mostani szomorú elhagyatottságát és kopárságát tekintetbe vesszük, csakis úgy hihetjük el, hogy egykor annyira népes és gazdag volt, ha föltelezzük, hogy dicsősége fénykorában egészen más természeti és talajviszonyai voltak. Nem valószínűtlen, hogy az erdők kipusztítása és a dombok és halmok növényzetének gondatlan letarolása lényegesen hozzájárult e sajnos átalakuláshoz; de bármí volt legyen is e rosra fordult változás oka, bizonyos, hogy az ország jelenleg a terjedelméhez mért lakosságot egy évig sem tudná eltartani.

Azonban még ha vissza lehetne is állítani az ország egykori szépségét és termékenységét, Izrael szétszórott gyermekeinek oda visszaköltözése nagyon is kérdéses dolog lenne és szerfölött kétséges, hogy vajjon a jobb módúak nem a számvetés bizonyos alakjának tekintenek-e az átköltözést ama földre, hol egykor őseik hazája virágzott? A zsidók ma sokféle nyelvhez és nemzetiséghez tartoznak és sok művelt országban teljesen azonosították magukat önkényi választott új hazájok nemzetével és annak érdekeivel, ugy hogy itt-ott már nem is tekintik magukat külön nemzetnek vagy osztálynak, hanem jogokban és kötelességekben egyenlően osztozkodó, egyenrangú polgárokká lettek; igaz, hogy nem mindenütt, sőt még ott sem mindenütt, a hol tehettek, sőt tenni kötelességük is lett volna. Ott hagyni tehát azt, mit nemzedék-ről nemzedékre hol fúradással, hol velök született üzleti ügyességgel megszereztek, hogy egy regényes álom teljesedésbe menjen, sokra nézve talán egyenlő lenne az öngyilkossággal és nem lehet csodálni, hogy Uj-Zsidóország megalapításának eszméje és terve nagyobb részeket hidegen hagyja. De hogy a szent helyek ezután is és mindig nagy vonzerőt fognak rájuk gyakorolni, és minden évben számos zarándokot édesgetnek Palaestinába, ezt hitők iránt mindenkor tanusított buzóg ragaszkodásuk kétségelenné teszi; e tény pedig arról tanuskodik, hogy őseik történetére s annak színhelyére most is szere-ttel és tisztelettel gondolnak, ámde tiszteletben és szeretetben annyira mégis aligha fognak menni, hogy a bizonyost a bizonytalanság föláldozzék.

S. L.

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA

MOSZKVTÓL IRKUTSKIG.

VERNE LEGUJABB MŰVE.

MÁSODIK RÉSZ. ELSŐ FEJEZET.

A tatár tábor.

Kolyvántól egynapi járó földre, Diasinszk erőd előtt néhány verstnyi távolban, széles síkság terül el, magas fáktól, többnyire fenyű- és cedrusoktól, szegélyezve. E sík tért, kivált az év melegebb szakában, szibériai pásztorok szokták elfoglalni, nyájaikat legeltetve rajta. Most a Feofár-khán táborra áll a pásztoroktól s nyájaiktól őrösen hagyott síkságon.

E táborba kísérték a Kolyvámál, a kis orosz csapat leveretése után ejtett foglyokat. A két-ezernyi csapatból alig néhány száz főre menő katonaság maradt életben. E perczben s e helyt, hogy rosszul állt az orosz birodalom ügye. Irkutsk teljesen el volt vágva az Európával való közlekedéstől. S ha kellő időben nem érkeznek segédseregek, az ázsiai Oroszország s fővárosa, elégtelen erővel védve, mihamarabb tatár kézbe esik.

Mi lett Strogoff Mihályból? Ennyi megpróbáltatás előtte-e bator elszántságát? Lemon-dott-e küldetése kivihetőségének reményéről? Strogoff azon emberek közé tartozott, kik csak akkor mondanak le, mikor halva esnek el. Ő pedig élt; a császári levél érintetlen volt még birtokában; kiléte s küldetésének természete is titok volt még mindenki előtt. A tatárok foglya volt, de azok épen abban az irányban, Irkutsk felé, hurcolták őt, a merre maga is menni akart.

— Meg fogok oda érkezni — s a kellő időben, mormogta magában.

Miképp szabaduljon ki őrizői kezéből? s előzhesse meg őket? nem tudta; de el volt szánya az első alkalmat, a kellő pillanatban, felhasználni arra.

Feofár-khán táborra nagyszerű látványt nyujtott. Számátalan sátor, bőr-, nemez-, szőr- és selyem-szövetekből, csillámlott a nap sugaraiban. Színes lobogók, sulyos bojtok, itt-ott lófark, jelölték a sátrak csucsain, tulajdonosaik rangját vagy nemzetiségét. A pompásabb sátrak a seid-ek és hodzsák-éi, kik a khán után a fő személyek a táborban; ezeket lófark-zászló különböztette meg a többtől. Több ezere ment a síkságot borító sátrak száma, melyekben a had-sereg tarka népsége táborozott: közel százötven-ezer főnyi hadsereg, a turkesztáni főbb népfajok jellegével. Legelőszőr-szemzetűntek a tadszik-ok, fehér bőrrükkel, szabályos vonásaikkal, magas termetükkel, fekete szemek- és hajokkal, kik a tatár tábor zömét alkották, a kokandi és kundúzi épügy mint a bokharai khánságokból. Közéjük vegyültek Turkesztán többi népfajai: az üzbekek, kis termetűkkel s rőt hajukkal; a kirgizek, lapos képűkkel, nyíl és tegez fegyverzetökkel; a középtermű mongol-tatárok, továbbá afgánok arabok, turkomanok stb. E szabad harczosokon kívül voltak rabszolga katonák is, különösen perzsák, kiknek tiszteik is saját fajukból valók voltak, s nem utolsóknak tartatták a Feofár-khán vegyes seregében. Ezekhez járultak az inasi szolgálatot teljesítő zsidók; továbbá a szá-zakra menő kalendárok, egy neme a kolduló barátoknak, rongyos öltözeteikben — s előttünk áll, e tarka, szedett-vedett népségből álló tábor egész képe.

A seregből mintegy ötven ezeren lovasok voltak; s lovak nem kevésbé tarkán és sok-felől voltak összeválogatva, mint az emberek magok. A teherhordó állatok ezerei követték a

tábort; többnyire kistermetű, de ép, hosszú-szörű s vastag sörényű kétpüpu tevék, melyek használhatóbbak és bánhatóbbak az erősebb s nagyobb egypüpuaknál; aztán erős nyaku bivalok, s türelmes terherhordó szamarak, melyeket a tatárok husárt is nagyon becsülnek.

Az emberek és állatok e tarka, nagy és mozgalmas sokaságára, a tért előzőnlő sátorokon kívül a fenyő- és cedrusfák koronás sudarai vetettek hús árnyékot s szolgáltak eleven gyeppü gyanánt.

Mikor a foglyokat a Feofár-khán s a sereg többi fejei sátraik elébe vitték: dobpergés és trombitaharsogás verte föl a tábor csendét. Közbe-közbe puskaropogás s a vad tatárok kurjongatásai hangzottak, elremítve a foglyokat, kik nem tudták mi sors vár rájuk, de készen lehettek a legrosszabbra is, hogy a khán kegyetlen szeszélye mind leöletti, vagy legalább meg-tizedelteti őket. Szerencséjükre a khán nem is mutatta magát és nem adott semmi parancsot a foglyokra nézve. Ezeket tehát szűk, körül elzárt s bekerített kereczkőbe vetették és szoros őrizet alá tették.

Feofár khán egészen katonásan volt itt a táborban elhelyezkedve. Háreme s egész udvartartása Tomszkban volt, mely jelenleg szintén a tatárok birtokában vala. Tomszk volt kinéve egyelőre, míg Irkutsk is kezöbbe esik, főhadiszállásnak s az émir székhelyének.

Az émir (Feofár-khán) sátra a többtől elkülönözve, maga állott egy magaslaton. Fénylő selyem sávos szövötből készült, arany fonállal áttört vastag zsinórokkal és rojtokkal s sulyos bojtokkal díszítve, melyek a szélben himbálóztak, míg tetejét roppant lófark ékesítette. A sátor előtt drága kövekkel ékített és esiszolt kőasztal állott, oltár-forma, melyen a Korán szent könyvének lapjai állottak kítárvá, aranyos betűikkel s gazdag ezírfázataikkal.

Félkörben a khán sátora mögött állottak a tatár főméltóságok sátrai; a lovászmesteré, kinek joga volt lóhátan kiseráni az émir palotája udvarába; a fővadászmesteré; a főpésztöré, a toposi-basié; és a tanácselnöke, a khodzsié, a kit a fejedelem megcsókol; azután a főpapé, a sheik-ül-izlamé; a kaziaszkévé, a ki a khán távollétében a táborban előforduló minden versenygek főbírája; s végre a csillagászok főnöke, a kinek kötelessége a csillagokból jóslni valahányszor a khánnak valami iránt kételye támad.

A foglyokat, mint mondók, kemény őrizet alá helyezték. Egy sem volt közöttök, látszólag legalább, türelmesebb, mint Strogoff Mihály. Minden gondolata Tomszkba összpontosult, a hová tudta, hogy vinni fogják, a melyen tul a tatár sereg még nem nyomult előre s a hol menekülhetni és megszökhetni remélt. De bár ebben elhatározott és annál fogva nyugodt volt — elég gyöttrő gondolattal is küzdött, különösen anyja és Nadia miatt, kikről tudta, hogy szintén a tatárok kezében vannak, de azt nem is sejtette, hogy oly közel legyenek hozzá, — uton már ők is a tatár táborba, egy másik csapattal.

Strogoff Mihálylyal s az orosz fogoly katonákkal együtt a két hirlaptudósított, Blount Harryt és Jolivet Alcide-ot is ide hurcolták a tatárok. A foglyok közt semmi különbség nem levén téve, ezeket is gyalog hajtották s a lehető legsilányabbul élelmeztek az uton. Az angol, bár szerencsére nem vesélyesen, de mégis elég súlyosan meg volt sebesülve, arra, hogy az utazás kimondhatlan terhére essék. Jolivet, bár ellenség vagy legalább vetélytárs előbb, sokkal jobb szívű s valódi francia volt, semhogy segély nélkül hagyta volna őt. Az egész uton, Kolyvántól kezdve a tatár táborig, a mi pedig

több óra hosszat tartott, karjaival támogatta s vezette a vérvessztéstől elgyengültet; s mikor az utban, egy kút mellett, néhány fa tövében pihenőt tartottak, — míg a tatár fegyveres őrség szoros láncot formált körülöttök, nehogy valamelyik fogoly elillanjon — Jolivet leült társá mellé, megvizsgálta annak sebet, (a vállán kapott, hosszú, de nem felette mély sebet) s hozzá látott annak bekötéséhez. Saját zsebkendőjét hosszában két felé hasította, s azután az egyik felét újra kettőbe. Egyik negyedrészből tépést csinált, s miután a sebet a kútból hozott hideg vízzel tisztára kimosta, a tépést vízbe mártva beleillesztette a sebbe, a másik darabot rátapasztotta, s a felkendővel szorosan bekötötte.

— Hideg vízzel gyógyítok, — mondá; — ez a folyadék a legjobb csillapító szer a világon; de az orvosoknak hatezer esztendő kellett, míg azt felfedezték.

— Ön ért az orvosi tudományhoz?

— Mint minden francia, egy keveset.

Az emír sátra.

adnak a népjogra! Hanem majd ha Ogareff Iván megérkezik, ő orosz, s érteni fogja a jogtalanságot, melyet szövetségesei rajtunk elkövettek.

Valóban, az angol és francia fogoly, leginkább Ogareffnek a táborba érkezésétől várhaták szabadulásukat. Ellenben Strogoff Mihály épen ettől tartott legjobban: mert ha Ogareff őt meglátja s kétségkívül megismeri benne az utast, kitől az isimi postaállomáson elvette előfogát, gyanuja lehetetlen, hogy fel ne ébredjen iránta, s ő akkor el van veszve!

(Folyt. következik.)

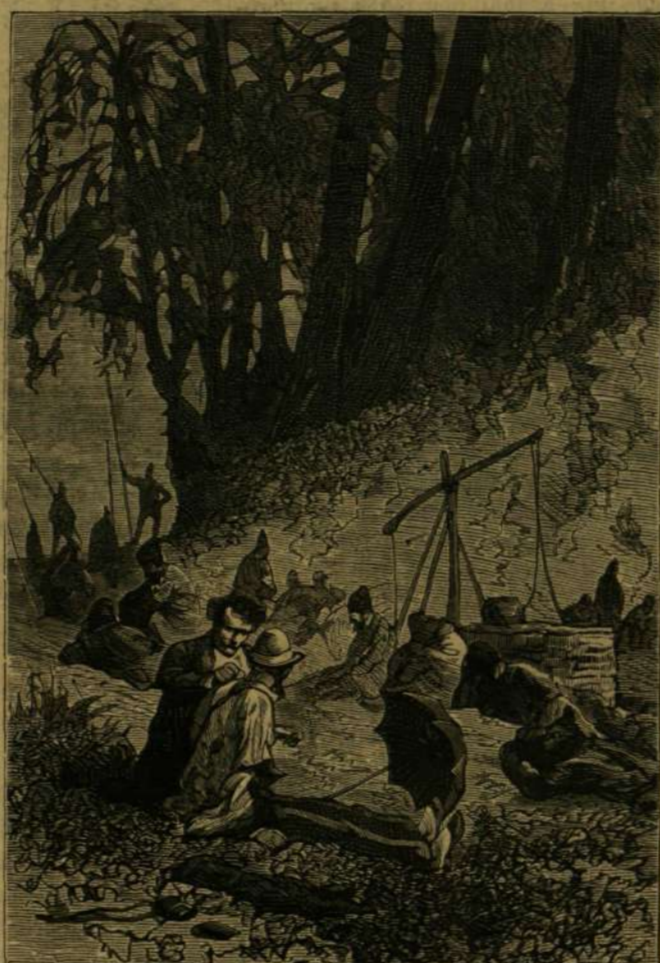
Egyveleg.

Ásatag pálmák Grönlandban. Az ómenaki öbölben, Grönland nyugoti partján, tömérdek ásatag pálmát és harasztot fedeztek föl, melyek hasonlítanak Cseh- és Morvaország hasonló fajta növényeihez. Hajdan tehát az északi félgömb hőmérséke ugyanaz volt mindenütt és az általános lehülés,

vetett sértések miatt. Közülök nem kevesebb mint 5924-et találtak vétkesnek, kiket összesen 11,920 hónapi vagyis 993 évi fogságra ítéltek. Kiszámították, hogy e foglyok tartása mintegy 500,000 forintba került az államnak.

— Meddig él az állat táplálék nélkül? Párisban az ostromállapot alatt meglehetősen kegyetlen, de fontos kísérleteket tettek lovaknál ez iránt. Következő érdekes eredményeket kaptak. A ló a nélkül, hogy szilárd táplálékot kapna, 25 napig él, ha különben elegendő vizet kap; de víz nélkül csak 5 napig élhet, ha szilárd táplálékot kap is ez idő alatt; ha a lónak tíz napig adunk elég táplálékot, de csak kevés vizet, 11 napig élhet; oly ló, melytől 3 napon át megvonják a vizet, 3 percz alatt 60 liter vizet iszik. Ló, mely 12 napon át semmi szilárd táplálékot nem kapott, még képes volt 279 kilónyi terhet huzni.

— Ártézi kutjaink. A „Mérnök-egylet közlönyében hazánk legnevezetesebb ártézi kutjairól”-ben hazánk legnevezetesebb ártézi kutjairól, amelyek a következő adatokat találjuk összeállítva: Összesen van öt ilyen kutunk, ezek a harkányi (Baranyamegyében), a margitszigeti, a lippiki (Pozsegamegyében), az alsuthi (Fehérmegyében), a rátki (Aban-

Jolivet megvizsgálta társa sebet.

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA.

— Köszönöm, Jolivet ur — mondá az angol a kötözés bevégeztével.

— Nincs mit, szolt a francia vidáman; ön szinte azt tette volna velem.

— Nem tudom biz én, felelt az angol, kissé bamba naivsággal.

— Dehogyan nem! az angolok nemeslelkűek.

— De a francziák —

— A francziák csak jó szívűek, mint a gyermekek. De hagyjuk ezt, önnek teljes nyugalomra van szüksége.

Blount urnak azonban teljességgel nem volt kedve hallgatni. El kezdett politizálni, s a tatár betörés következményeit fejtegetni az orosz birodalomra nézve.

— Ne beszéljünk politikáról, szolt a francia, annál nincs rosszabb a vállsebekre nézve; a fakultás határozottan tiltja, mint izgatót.

— Beszéljünk hát saját teendőinkről. Hogyan fogunk megszabadulni? Mert az csak türelmetlen, hogy két szabad és nagy nemzet fiát ezek a vad tatárok fogva tartásák!

— Épen mert vad tatárok, nem sokat

mely alatt a buja növényenyészetet a hó és jég maga alá temette. Ez alacsony hőmérséklet kényszerítte a kivándorlásra a mammothot, pézsmaköröt és jávorszarvast, melynek csontjait ma is nagy mennyiségben találják a barlangokban és tőzgelepekben. Az általános lehülés e tüneténe ma is tart; óriási glecserek nyomulnak lefelé Grönland belsejéből ama széles csatornába, mely Grönlandot Islandtól elválasztja. A jégnek e tulságos fölhalmozódása elanyyira lehűtötte Island levegőjét, hogy a vetések többé nem érnek meg, s a megfagyástól és éhhaláltól fenyegetett lakók seregestül vándorolnak ki Észak-Amerikába. E roppant jégmennyiség kétségtelenül kihat Európa éghajlára is és annak tulajdonítandó középmérsékünk lassu, de folytonos esése s az utóbbi évek oly gyakori áradásai és viharai.

Ujabb nemzetközi kiállítás. Berlin mindenképen versenyezni akar Páris-sal. Német lapok írják, hogy 1882-ben nemzetközi kiállítást szándékoznak rendezni Berlinben.

A legdrágább miniszterelnök. Bismarck herczeg Poroszországnak leg többé kerülő miniszterelnöke, ha hitelt adhatunk a „Courrier de France” című lapnak. Egyetlen év alatt (1872-ben) 5960 embert idéztek törvény elébe a Bismarck ellen elkö-

megyében). A harkányi ártézi kut mélysége 19 öl 5 láb 6 hüvelyk, 24 óra alatt felszálló vizének mennyisége 40,000 akó, szökő magassága 10 láb, hőkoka 50 R. gyógyvíz; a margitszigetnek mélysége 63 öl, 24 óra alatt felszálló vize 279,18 akó, szökő magassága 38 láb, hőkoka 35 R. gyógyvíz; a lippikinek mélysége 123 öl, 4 láb, 9 hüvelyk, szökő magassága 9 láb, hőkoka 51 R. gyógyvíz; az alsuthinak mélysége 97 öl, szökő magassága 12 láb, hőkoka 12 R. ivóvíz; a rátkinak mélysége 213 öl, 24 óra alatt felszálló vize 120,000 akó, szökő magassága 120 láb, hőkoka 14 R. gyógyvíz. Megemlítjük itt egyúttal, hogy a városligetben 1868 november 15-dike óta furásban levő kut m. é. nov. 20-áig 384 öl mélységre volt kifurva és a belőle felhozott iszap hőkoka 70 B. volt. Azóta a furás — mint tudjuk — csövek híján, csak keveset haladt előre, de már most is meghaladja a Páris külvárosban, Passyban furt kutat, mely csak 308 ölnyi mély. A legmélyebb ártézi kut Európában, a rocheforti Franciaországban, a mely 451 öl mélységű. Ez 5 év és 5 hó alatt készült. Ha a városligeti sikerül, vetekedni fog a rochefortival.

A megyeház termében.

— Fővárosi tárcza. —

Söprik a pápai — bocsánat! a gránátos-utcát. Ritkán esik meg rajta. Akkor is vagy sátoros ünnep van a kalendáriumban, vagy Pestmegye bizottságának tekintetű, nemes és nemzeti tagjai ülnek össze közgyűlésre a zöld asztalok körül. (A derék megyének legújabb, hivatalos nevét én bizony nem írom ide. Az egymagában fölér hosszúságra nézve némely létánival.)

Tehát: söprik a gránátos-utcát, masiroznak öreg és fiatal mamák...

Rosz vers, de igaz.

Masiroznak „egyenest” a megyeházába, annak is a karzatos, nagy ablaku üléstermébe.

„Kérde tőlük az” — alispán...

De már ez nem igaz. Nem talál többé a vers. Beszéljünk hát száraz prózában.

Országos értekezlet van a megyeház termében. Tanácskozás a magyar ipar fejlesztése és fölkarolása ügyében. Magyar nők részéről eredt a kezdeményezés, s magyar nők képezik többségét a hazafias buzgóságtól összevezérelt közönségnek, mely megtölti azt az emlékeztető termet, hol egy nevezetes darab hazai történelem zajlott le.

Magyar ipar fejlesztése és fölkarolása?

Nem ugyanazon csábító szavak-e ezek, melyek a negyvenes években hangzottak a Duna s a Tisza partjain? Akkor midőn Kossuth és pártja megpendítették az országos védegyelet eszméjét?

Valóban, hogy itt állunk a terebben, melyben annyiszor dörgött Kossuth hatalmas szava és látjuk a honleányokat s hazafiakat, kiket a magyar ipar fölkarolásának érdekei hoztak körünkbe az ország különböző pontjairól: önkénytelenül is eszünkbe jut a védegyeleti mozgalom gyújtó lelkesedésével, de lassanként lelohadó tüzével.

Mi volt akkor a magyar ipar a maihoz képest? Csécsemő, mely az egész nemzet dédelgetésére szorult. És minő buzgalommal siettek a nemzet jobbjai ápolni s védeni a kisdéud?

Akkor valóban áldozatokat hoztak a magyar ipar barátjai. Hagyján lemondani a fényüzési cikkekéről, melyeknek nélkülözését utóvégre könnyen megszokhatni. De a védegyelet hazafiasabb tagjai nem elégedtek meg azzal, hogy megfogadták, mikép hat évig nem fognak beszerezni semmiféle külföldi gyapju-, gyapot-, selyem- és vászon-kelmét. Ezren voltak az országban, kik a szükségesebb pipere-tárgyak használatáról is lemondtak, sőt megfosztották magukat a kávé, az importált cukor, a tea sat. élvezetétől, hogy ne adózzanak a külföldnek. Maga Deák Ferencz is szívvil-lelékkel vett részt a védegyeleti mozgalomban, Szent-Györgyön fiókegyesületet alapítva a „honi” iparcikkek terjesztésére.

Hogy megint akkép fordul a koczka, hogy — harmincz évvel később — szövetezünk kell a sokkal fejlettebb hazai ipar védelmére!...

Lassanként megtelik a terem. Tisztes matronák, kiket megszoktunk minden hazafias mozgalom élén látni, vegyestülnek ifjabb hölgyekkel, kik a mellett, hogy derék családanyák, ráérnek a sok alakban jelentkező jótékony és emberszeretettel nem képviselői lenni. Itt vannak a „magyar gazdasszonyok”, az országos nőképző-egylet, a nőipar-egylet, a budapesti jótékony nőegylet s még egy egész csomó fővárosi és vidéki nőegylet „vezérhölgyei” és küldöttei.

Valóságos nőparlament, jellemző főkéll s nem egy arccal, mely férfias erélyt és tetterőt tükröz vissza. Nem nehéz ráismerned a „katonás” asszonyokra, kik nemcsak „mennyei rózsákat” fonnak és szönek a földi életbe”, hanem erős kézzel kormányozzák egy-egy jótékony intézet miniature államát is. Van köztük több, a ki szemüveget hord s oly imponálón néz maga körül, hogy hamarjában „méltóságos államtíf-kár ur”-nak czimezhethetők egy-egy, nőtársaságban hamar zavarba eső, fiatal ember.

De képviselve van az „erős nem” is. Együtt látjuk körülbelül mindazon buzgó férfiakat, kik hazai iparunk érdekeinek előmozdítása körül rég óta fáradozóan működnek. A döntő szó itt a „közgazdáké”, kik legjobban tudják, mennyit veszít évenként Magyarország saját

iparcikkeknek mellőzése s a külföldieknek rendkívüli arányokban való fogyasztása által.

Hogy miért is tör magának oly nehezen utat az a tudat, hogy teljes anyagi tönkremenésének megy eleje azon nemzet, mely sokkal többel adozik a külföldnek beszállított iparcikkekért, mint a mennyit tőle kap nyers terményeiért?

Figyelem!

Vörös-Beniczy Hermin asszony kezeiben megszólal az elnöki eszengető.

Lelkes szavakat mond el. Kiszinezti hátramaradásunkat az anyagi téren. Utal arra, mely tömérdek pénz küldünk ki évenként külföldre iparcikkekért, pipere- s fényüzési szükségletekért. Ráolvassa hölgyeinkre a statisztikát, mely azt bizonyítja, hogy nőink főleg azok, kik gazdagítják a — külföldi ipart. S hangja emelkedik, hogy takarékosra inti a magyar nőket s azt sürgeti, hogy egyszerűség uralkodjék a családi tűzhelynél.

Arany szavak! Bár mentől több fogantatjuk lenne...

Egy divathölgy valóban ötször-hatszor többel adozik a külföldi iparnak, mint holmi fővárosi piperkőz s tán huszszor-harminczszor annyival, mint régi szabásu urambátyámiké a vidéken.

Asszonyom, ön ki rajong a divat valamennyi hóbertjéért, s mindki, a — hozzánk perzeze kissé későn érkező — utolsó párisi divat szerint öltözködik: ön fél Európá államainak iparát gazdagítja a miénk rovására. Az ön ruháinak selyemszöveté lyoni gyártmány. Brabanti csipke rajt a diszítés. Prágai keztü óvja puha s fehér kacsóit. Kalapja, — műremeke a masamód-műveszetek — Páris atelier-iben készült. Gyapotszövetet Anglia gyárai szolgáltatnak önnek, gyapjukelmével Albion, Elzász s a Rajnavidék. Czipőit bécsi varga készítette remekbe, ékszerait Páris ötvöseit szolgáltatják. Rumburgi vászonnal Ausztria kedveskedik önnek, szűcsmunkákkal London és Páris.

Hogy meddig folytathatnók még e kimutatást?

Szinte a végtelenségig. Mert hát ki győzné elbsorolni, a világ melyik táján készülnek az ön legyezői, napernyői, selyem harisnyái, pongyolákópönyei, parfümjai, szappanjai, kenőcssei s a női pipere egyéb, megszámlálhatlan tárgyai?...

Igen-igen. Az egyszerűségben és takarékoságban önököt illeti meg a kezdeményezés. Az nyerve el önök közül a diadal s általános becsülés pálmáját, ki leggyorsabban — lehetőleg „honi” iparcikkek igénybe vételével — tud öltözködni...

A komoly nemzetgazdák helyeslőleg bólintanak Vörösné-Beniczy asszony megnyitó beszédének igazságaira.

Galgóczy Károly és Kubinyi Lajos bátyáink képviselik közgazdáink „vén gárdáját”. Csak hajuk ősz. A hazai ipar ügyéért még ifjú hévvel lelkesülnek...

S hogy elhangzik az éljenaj, melylyel a derék hölgy buzditó szavait fogadjuk: fölolvassa a jegyző mindazon hazai növényeink neveit, melyek átirat útján alkalmazásukat jelentik ki a nőképző-egylet által megindított mozgalomhoz.

Mily lelkes szavak, mily áradó irály mindezen levelekben! Ha az ígéreteknek megfelelően a tettek is: akkor megnyugvással nézhetünk eleje iparunk megizmosodásának.

Nöinktől függ minden. Ha ők szívvel, lélekkel apostolaiavá szegődnek országosra a magyar ipar fölkarolása érdekében megindított mozgalomnak; ha büszkeségüket helyezik abba, hogy mentől több proselyát szereznek e nemzeti ügynek s csupán azt pártolják, a mi hazai iparunk terméke: akkor ellenállhatlan magukkal fogják ragadni az egész társadalmat...

Delet konditának a harangok, mire véget ér az ülés, s az összegyűlt sokaság elhagyta a termet, mely ismét böcsőjéül szolgált egy előreláthatólag egész anyagi létünk nézve üdvössé váló nemzeti mozgalomnak.

Ugy legyen!

Borostyáni Nándor.

A pesti jótékony nőegylet.

A főváros a múlt hóban kegyeltes háláünnepet ült, József nádor születésének százados évfordulóját. A szónok, midőn a halhatatlan emlékeztetőnk fővárosunk fejlesztésében szer-

zett érdemeit sorolta föl: fölemlítette a pesti jótékony nőegyletet is, mint a melynek előállítására a nemes szívű nádor és nádorné adták meg az első lökést. Időszereznek látjuk tehát ez alkalomból, megismertetni olvasóinkkal a jótékony egyesületnek több mint félszázados működését.

Az 1816-ki terméketlen esztendőre következő télen igen nagy volt az inség Budapest szegény lakosai közt. Ez szolgáltatta a legközelebbi alkalmat az egyesület keletkezésére.

Ebben az időben épen oly gyűlöhelye volt a testvér főváros az ország előkelő családjainak, mint jelenben. Most az udvar gyakori itt tartózkodása s az országgyűlés a vonzó erő; akkor a nádori udvar volt a központ, mely körül az Orczyak, Rádayak, Waldsteinok, Prónayak, stb. összesereglettek. Erme körben pendít meg Hermina főherczegasszony, a nádor második neje, 1817-ben az akkor még ugynevezett „Asszonyi egyesület” eszméjét, mely már ugyanezen év márczius havában már meg is kezdé működését. Buda és Pest számára két külön egyesület szerveztetett, melyek a közös védnökön, Hermina személyében egyesültek.

Pest sokkal népesebb lévén Budánál, itt természetesen nagyobb tér nyílt a jótékonyág gyakorlására. A pesti egyesület csakhamar egy nagyon sok águ jótékonyági gépezetté nőtte ki magát, úgy hogy működésének első szakában, mely 1817—1833-ig terjed, nemcsak a jelenlegi számos társadalmi egyesületek szakszerű működési ágainak nagy részét felölelte, hanem ezenkívül a város által most hivatalosan kezelt humanitási intézmények teendőit is teljesítette, sőt az utcazi koldulás eltörlése által a policialis téren is működött. Önkéntes dolgozóháza pedig oly intézkedés volt, melyhez hasonlót jelenben hiába keresünk akár a társadalmi egyesületek, akár a város humanitási intézményei közt. De lássuk sorban a nőegylet működési körét.

1. Házi szegények segítése. A város több kerületre van osztva, mindegyikben egy vagy két választmányi nő ügyel a szegényekre, a folyamodók körülményeiről maga személyesen, házuknál meggyőződik, s a választmány határozata szerint hetenként kiosztja a segédelt vagy eleségen, ruházatban, fában, orvosi szerekben, vagy készpénzben.

2. Nyomorék vagy elaggott gyámoltalan emberek tartása. Ezeket, valamint a még iskolába nem küldhető kis árvaakat fizetésért magánházaiknál helyezte el az egyesület.

3. Betegek gyógyíttatása. Oly szegénysorsu betegeket, kik gondviselés nélkül feküdtek betegágyukban, saját költségén a városi kórházba vitette.

4. Aggokat ápoló intézet. Szegény érdemes öregek, kik egész életüket becsületes munkában töltötték el, tiszta egészségese szobákban teljes eltartást nyertek itt. Pótlásul szolgált ez azon Pest városa által fentartott két ápoló intézetnek, mely csak kevés számú öregeket fogadhatott be.

5. Önkéntes dolgozó ház. E célra az egyesület tulajdon házat szerzett s szerelt föl a Teréz-városban. Dolgozni szerető, de munkát nem kapott, mindkétnemű, leginkább öreg emberek vétettek belé föl, kik — középszám szerint 200 körül — egy igazgató és egy mester vezetés alatt következő munkákkal voltak elfoglalva: len-, kender- és gyapjufonás, gyapjutépés és festés, posztó-, flannel-, pokrócz- és vászonszővés, szabó és asztalosmunka, szalmafonás, pántlikaszöves stb. A nappalra bejáró munkások (lakást az intézet nem adott) délben ott benn kaptak ebédet, melynek ára — naponként 8 krajczár — levonattott a hét végén kifizetett munkadíj összegből. Némi fogalmat ad az itteni munkák mennyiségéről az, hogy 16 havi fenállása alatt 10 ezer darab ing, 165 ezer rőf durvább és finomabb posztó, 347 ezer rőf szalag és csipke készült ez intézetben. A kész iparcikkek elárulására egy külön boltja volt az egyesületnek.

6. Szerető háza. Az évkönyvek „Oskola intézet”-nek nevezik, de most jobban megértjük, hogy mi volt, ha amugy nevezük. Célja és szervezete sokban hasonlít a balaton-füredi szertetházhoz. Egészen árva, vagy szüleiért elhagyott mindkétnemű gyermekek nyertek itt oktatást az elemi tantárgyakban, másrészt valamely kenyérkereseti iparágban, melynek voltak a gyapju- és posztómunkák, női kézi munkák, asztalos és szabó-mesterség. A növendékek

száma meghaladta a százat; a nappal az intézetben töltötték, éjszakára egyenként, vagy kis csoportokban polgári házakhoz voltak elszállásoltva. Két tanító, egy nőtanító s három mester képezte az oktatói s nevelői testületet. Az agógok apóli intézetével együtt egy terézvárosi bérlet házában volt elhelyezve. Sok becsületes iparos s jóravalló családnyanya került ki belőle. — Volt továbbá az egyesületnek:

7. *Egy női kézimunkákat lerakó helye.* Jóravalló szegény asszonyok s leányok anyagot kaptak, odahaza feldolgozták, s tisztességes munkadíjat kaptak érte. A kész cikkek az 5. pont alatt említett boltban árusítottak el.

8. *Belső hályagosok orvoslattása.* Sok szegény vak nyerte vissza szemvilágát ez intézetben, hol a betegek lakást és teljes ellátást is kaptak.

9., 10. *Szegényház, külön férfiak és külön nők számára.* Ez némileg *kényszerdolgozóház* volt. A városi hatóság ugyanis eltávolítván az utcáit koldulást, a pesti illetőségű koldusok és csavargók itt helyezték el, szigorú felügyelet alatt tartattak, képességükhöz mért munkára szorították őket, ellátást és némi munkabért kaptak. Mind a két intézet a Józsefvárosban volt bérházakban elhelyezve.

11. Volt végre az u. n. *lábadozók háza*, melyben a kórházakból kikerült, de még dolgozni nem képes szegények tartattak, míg munkára képesekké lettek.

Ime egy egész sereg jótékony intézet, egy gyámoltási rendszer egyetlen egy egyesület védő szárnyai alatt! De feltehető, hogy a városi lakóinak szaporodásával e működési ágak oly terheket róttak e női egyesületre, melyek elhordozására nem lehetett elég erős. Ez az oka, hogy az egyesület 1833-ban összebontotta munkálkodási körét, csak a házi szegények segélyét, a hályagosok gyógytatását, s a női munkák elárulását tartván meg. Többi intézeteit 30,000 forint tökével s 85,005 forint értékű házzal s felszereléssel a városnak adta át további kezelés végett. A város azután, ugy látszik, a rokonabb fajták egyesítése által csak megkevesebbit számban tartotta tovább fenn az elősorolt intézeteket. Legalább a most fenálló városi humanitási intézetek között csak a szegények házáit, kényszerdolgozóházait s némi tekintetben az árvaházakat tekinthetjük a nőegylet intézetei továbbfolytatásának.

A pesti nőegylet fenállásának ezen első szakában 1817—1833-ig, összesen több mint 16 ezer embernek nyújtott többnyire huzamosan tartó segélyt, s 1,700,000 forintot vett be s fordított jótékony céljaira. A nők már akkor is hatalmasan érték a jótékony adózatához. Pénzszerezési utjaik azok voltak, a melyek jelenben. A pesti nőegylet álarozos báljai nagyon híresek voltak; sokszor halljuk a mostaniak fölött dicseretni olyanoktól, kik egykor részt vettek bennök, de ma már csak unokáik tánczában gyönyörködnek. Az élkelő világ mulatságai voltak azok, s korántsem voltak oly vegyesek s oly egyhangúak, mint a mostaniak. Évenként 4—5 ezer forintot jövedelmeztek. Rendezték az egyesület koncerteket is, s ugynevezett *munkás táncjait egész éven át* pénz gyűjtöttek ösmerőseik körében. Voltak nagylelkű adakozók és alapítványtevők is. A királyné Ő Felsége 12 ezer forint alapítványt tett, több főúr s pesti vagyos kereskedők 1000—2000 frtosokat. A nádor és nádorné évenként 3000 frtot adtak. Az ugynevezett *újvi közönségek megváltása* is itt emlíendő. Kivált nagy városokban igen divatban vannak a gratulációk. Nem tekintve az alárendelt pénzzsarló látogatásait, minden ember sorsa járja ösmerőseit, tisztelgéseit, vagy legalább névjegyét küldi meg a „boldog új év” kívánását. Különösen az előbbieknek, kiknek messze terjedő ösmeretségeik vannak, nagy terhele lehet ez a sok lótas-futás és fogadás. Ezért hozta divatba a nőegylet már régen e közönségek megváltását. A ki a nőegyletnek új év napjára bizonyos önkéntes adományt küld be, az által leróttá új év gratulációit. Az adakozók névsorát a lapokhoz mellékelve az egyesület közzé teszi, s ez szolgál új év közönségeit az illetőknek. Az ilyenre aztán nincs joga senkinek megharagudni, hogy nála nem gratulált. E gyakorlat mai nap is fennáll. — Kiszabott évi tagdíjak nem voltak s ma sinosenek szokásban.

Hermína főhercegnasszony halála után József nádor harmadik neje, a nemes szivéről

s vallásosságáról még most is sokak által emlegetett *Mária Dorottya* főhercegnasszony vette át az egyesület védnökségét. Jelenlegi védőasszonya *Erzsébet királyné* ő felsége. Első elnöke báró *Mészáros Johanna gr. Teleki Lászlóné* volt, később *Károlyi-Zichy Sarolta* grófnő, s jelenleg a már több év óta elnökösködő *Bohus-Szűgyény Antonia* asszony szerez magának érdemeket az egylet vezetés körül. A kezdetben 12 tagu választmány a város megnövekedésével 34 tagura emeltetett. E választmányi nők, ugy az arisztokratia, mint a városi polgárság köréből a várost 18 kerületre osztva, működnek az egyesület által 1833-ban megtartott működési ágakban. Az ott említettek közül a női munkák elárulításának intézménye 1848 körül megszűnt; de ujabban e helyett egy mást kezdett az egyesület, nevezetesen szegény lyányoknak nyomdai foglalkozásra kiképeztetését. A Rudnyánszky-féle nyomdával van az egyletnek erre nézve szerződése. Emelést érdemel, hogy az egylet az 1847 inséges év telén *levesosztó intézetet* állított fel, s a megfagyás veszélyének kitett szegényeket fűtött éjjeli szállással látta el. — Ugy szintén a jelen évben is, a város által felállított *népkönyvház* kezelésénél jelentékeny szerepet vitt. — A szemhályog gyógyintézet az újvilág-utcai 2. számú házában van elhelyezve, hol 1873-ban 21, 1874-ben 15 szembeteg gyógyult meg. A gyógyítást dr. Schulek Vilmos egyetemi tanár végezi, s szegény szembetegek az ország minden részéből ingyenesen fölvetetnek. Házi szegények segélyezésére a múlt évben 14,000 frton felül osztott ki az egyesület, tehát minden hónapban 1000 frtnál többet.

Mindamellett is, hogy a régi jótékony egyesület mellett ujabban a hasonló törekvésűeknek egész serege keletkezett, melyek nagyon igénybe veszik az adakozók áldozatkészségét; mind e mellett is, mondom, jelentékeny összegre megy most is e nőegylet évi bevétele. 1874 évben meghaladta a 24 ezer forintot. A régebbi évekről szóló összegek, természetesen, váltó forintokban értendők.

Az egyesület titkára az első időkben *Schédius Lajos* kir. tanácsos volt, jelenleg *Krenosz Pál* ügyvéd (lakása Dorottya-utca 10. szám.)

Ez rövid vázlat a 70 év óta fenálló egylet a mily eredményűs, ép oly zajtalan működésének.

Komáromy Lajos.

Irodalom és művészet.

— **A jövő évi naptárak.** Az idén valamivel később a szokottnál, de mégis elég jókor, mert még az év harmadik negyedében veszzük a jövő évre szóló naptárak nagy halmazát a „Franklin-társulat” kiadásából. Szokásunk szerint most is egyszerre tartunk szemlét fölöttük s léptetjük el őket hosszú sorban olvasóink előtt, hogy mindenki megtehesse közülök a maga választását és saját szükségéhez vagy igényeihez képest kiszemelje belőlök vagy egy régi és megszokott házi barátját, vagy egy sokat ígérő új ismerőst.

Kezdjük a sort a legnagyobbikkal, legterjedelmesebbikkel, mely a

1. *Nemzeti nagy képes naptár*, ezuttal már kilenczedik évfolyamban. Az országos vásárok névsorán és a nagyszámú hirdetésekön kívül 144 nevedrét lapra terjedő évkönyv, most is oly változatos tartalommal, s oly sok képpel jelent meg, mint az előbbi évfolyamokban. Czimképül Deák Ferencnek 1842-diki arcképét adja. Vele kezdődik a szöveg is. Utána Kemény Zsigmond arcképe s Tóth Kálmán meleg emlékezései az elhunyt nagy publicistáról és regényíróról. A másornokban Greguss János „Az országuton” című alföldi életképpel s Vastagh György czigányleányával találkozunk. A népszínházról Rákossy Jenő arcképe mellett szól egy cik. Egy következő kép: A „vaticán foglya”, a fái közt bétöltő pápa. Az év halottjai közül még Horn, Toldy, b. Sina, Tóth Ede, Székács, Szilágyi Ferenc, Fényes Elek vannak arcképekkel s életrajzokkal fölelevenítve. A naptár többi része a balkán-félszigeti háboru eseményeinek, a philadelphiai világkiállításnak s más napi és közérdekű tárgyaknak van szentelve, számos képpel ellátott ismertető cikkekben.

E nagy képes naptárt Áldor Imre szerkeszti s ára most is 1 frt.

2. *István bácsi naptára*, legrégibb valamennyi között, mert már XXII-ik évfolyamban jelenik meg a magyar olvasó község előtt. Mindig a régi szellemben, népszerű, vallásérköcsi és hazafias, tartamú közleményekkel, melyek versben és prózában, a történelem, népelet, gazdaság stb. köréből vannak véve. Közleményeit a következő rovatok alatt adja: I. Az erkölcsi világ. II. Gazdák naptára. III. Népelelők naptára. IV. Történeti naptár. V. István bácsi a hazában és a nagy világban. VI. A művészet országából. VII. A természet világából. VIII. Tréfák mezeje. A számos képpel ellátott naptárt Köhalmi József tanár szerkeszti, s ára, mint rendszeren, 50 kr.

3. *Protestáns új képes naptár*, új folyam V-ik éva. Szerkesztette Dúzs Sándor tanár. A jelen évfolyam részletes irónikájt ad a prot. egyház egy évi életéről; azután néhány prot. egyházi és iskolai férfi arcképével s életrajzával ismert meg, mint Péchy Tamás, Bonyhay Benjamin, Komáromy Mihály. Szépirodalmi és költői része az egyházi és vallásos, élet körében forog. Tájékozást nyújt a prot. egyházi irodalom újabb termékei felől. Végre prot. egyházi névtára az ország valamennyi prot. egyházkerületére kiterjed. Ára ennek is 50 kr.

Most következnek a szorosabb értelemben ugy nevezhető s életszerűsége való szaknaptárak. Ezeket így veszzük sorba:

4. *Magyar nők naptára.* Ez évkönyv, mely már IX-ik évfolyamban jelenik meg, a női életre és háztartásra ad utmutatásokat és közleményeket. Ugy ismeretterjesztő, mint mulattató része női olvasmányul szolgál. Képei közül felemlítjük a Viktoria-regia óriás virágu növény rajzát, Sand George arcképét, a három belsejt stb. A naptári rész, a szokotthavi rovatokon kívül a női háztartás szükségére vonatkozó jegyzéklappal van ellátva. Szerkesztette Beniczky Irma, s ára 60 kr.

5. *Falusi gazda naptára*, ezuttal már XIII. évfolyamban, s most is époly közhasznú tartalommal jelenik meg, a minővel magát az előbbi évfolyamokban is nélkülözhetetlen kézikönyvévé tudta tenni a falusi gazdálkodóknak. Egész kis gazdasági könyvtár már, mely azonban évről évre tud újat s mindig hasznosat nyújtani olvasóinak. Tartalmából, mely 20—30, hosszabb-rövidebb, de mind szakszerűleg dolgozott cikket nyújt, nem emelünk ki egyebet, csak annyit mondunk, hogy a mezei és a kerti ipar, az állattenyésztés és állati egészségügy, a szőlő- és bortelemelés, szóval a gazdaság minden ága megtalálja benne a magáét. Kiválóan hasznos a gazdasági naptár, mely részletes utasításokat ad minden évszak és minden hónap teendőire nézve. Szerkeszti Máday Izidor; ára 80 kr.

6. *Borászati naptár*, IV-ik évfolyam, az előbbinél szűkebb körre szorított, de a maga körében annál részletesebb utasításokat nyújtó kézikönyv, mely a szőlő-, bor-, pinczegazdaság köréből, és a legújabb tapasztalásokon alapuló tanításokat nyújtja. Megannyi tanfolyama a gazdaság ez ágának, mely különösen hazánkban oly fontos, s a legújabb időkig mégis annyira el volt hanyagolva. A szerkesztő dr. Nyáry Ferenc, mint szakember, azon igyekszik, hogy a régi mulasztást e részben is helyrehoznai segítsen. A mulattató rész (mert hiszen „jó bor és kedv két atyafi-gyermek”) bórdaolokat s adomákat ad csemegeül s borkoresolya gyanánt. A naptár ára 80 kr.

7. *Iparos naptár*, szerkeszti Gelléri Mór. Második évfolyam. Szakszerű folytatása az elsőnek. Az ismeretterjesztő rész: a kézműipar hanyatlásának okairól, a műiparról általában, fakészítményeknél előforduló bajokról értekezik. Egy nagyobb cikkben Ráth Károly a szakképviseletről, a vám- és bankügyről, az ipartörvény módosításról és a hadi felszerelésről szól. Az arcképekarnokban Ráth Károly, Katona Zsigmond, Rainer Ferenc, Herman Ottó, Radvány István, Burger Zsigmond, Heyduk Ambrus és Csepreghy János vannak, arcképek és életrajzaikkal bemutatásával, ismertetve. A mulattató s tárcza-rész is az iparos élet köréből vett közleményeket tartalmaz. Ára 50 kr.

Az egész nagy község számára, osztály, fe-

lekezet és szakkülönbség nélkül egyaránt, a következő naptárak szólnak:

8. *Deák Ferenc naptár*, az év nagy halottjának emlékére most jelenik meg első évfolyamban. Tartalma, ezuttal legalább, kizárólag az elhunyt nagy hazafi életével, jellemzésével, halálával, temetésével foglalkozik; még mulattató részét is egészen az ő adomáiból állítja össze. Képei Deák temetését, gyászavatalt stb. tüntetik föl. Szerk. Áldor Imre. Ára 50 kr.

9. *Kossuth-naptár*. Hetedik évfolyam. A nagy számúoztore vonatkozó közleményei közt érdekes a Kossuth származására vonatkozó, részletes családfá, leszármazási táblák kíséretében, melyek Kossuthot több régi főrangú családdal s történeti nevezetességgel hozzák összeköttetésbe. A naptár többi közleményei is szabadságügyi eszmékkel s tárgyakal foglalkoznak; pl. a székely vértanuk emlékszóba, az amerikai százados ünnep stb. A nagy czimkép Kaulbach híres kartonját, Arbuzet ábrázolja. Ára e naptárnak 40 kr.

10. *Honvéd naptár*, 11. *Népszászója naptár*, amaz tizedik, ez kilencedik évfolyamban; a szokotth hazafias, történeti stb. tartalommal. Mindkettőt számos kép díszesíti, melyek évről-évre nyernekin csinosaságban s választékosságban. Amannak Matějko Báthory Istvánja, ennek Wagner „Mátyás és Holubár”-ja szolgál czimképpel. (Matějko széképmái számunkban közöljük mutatónyúl.) Mind a két naptárt Áldor Imre szerkeszti. Az elsőnek ára 60 kr.; a másodiké 40 kr.

12. *Lidérc-naptár*, kalandok, bűnesetek, tündéregék, csodás tünemények stb. gyűjteménye. XVI. évfolyam. Most már nem mozog teljesen a rémségek, babonák és lehetetlenségek világában. Képei közt találjuk pl. Attila halálát s az idei budapesti árvizet is. Egybíránt a gyöngébb idegzetiek most is találhatunk benne nem egy közleményt, mely kemény próbára teszi: mit bírnak meg; de van a mellett szelidebben érdekes közlemény is benne nem egy. Ára 60 kr.

13. *A magyar nép naptára*, Tatár Pétertől, kisebb igényű olvasók számára, különben elég jól válogatott közleményekkel s számos képpel. Ára 30 kr.

14. *Nevelésünk*, humorisztikus naptár. Most már nem csupa adomát ad, mint az előbbi évfolyamokban, hanem számos humoros rajzot, szöveggel és nélkül. Ára 40 kr.

15. *Határidő-naptár*, az év minden napjára külön tiszta lappal, kemény csinos kötésben tárczalakban, irónnal ellátva. Ára 1 frt 20 kr.

Olvasóink, azt hisszük, ennyi naptár között meg fogják találni a magokét. A sort egy magyar szellemű német naptár zárja be:

16. *Neuer illustrirter Volkskalender*, mely Deák életére s halálára vonatkozó és számos képpel közbeszótt nagyobb közleménye után, „Kortársak” czimben Mária belga királynét, Zsedényit, b. Sina Simont, Freiligráth német költőt, Nikitza montenegrói vladikát s a szerb fejedelmi (most már királyi?) párt mutatja be. Ára 50 kr.

— **A „Tálmányok könyvé”-ből**, mely hasznos művet a földművelés-, ipar- s kereskedelemügyi miniszter megbízásából és az orsz. m. ipar-egyesület fölügylete alatt *Freskay János* készít s a Franklin-Társulat ad ki, megjelent a 2—4-ik füzet. E füzetek tartalma: lövegek, szállégyve-rek, aczélszerszámok, záruk, lakatok, tüzálló szekerények, szögygyártás, tügygyártás, a bádóg földolgozása, aczéltollgyártás, óra, ótvösség, escesebecsék gyártása, a fa földolgozása, esztergálás és játékszer-gyártás. Mindenik tárgy számos képpel és ábrával van megvilágítva. Szerző mindenütt különös tekintettel volt a magyar iparra s annak történetére. E mű, mint már említettük 4 nagy kötetben fog megjelenni s 40 négy-négy íves füzetekben. Egy füzet ára 40 kr, s mindenik külön is megszerezhető.

— **„Az osztrák magyar monarchia vámpolitikája 1850-től kezdve napjainkig.”** Irta dr. *Matlekovics Sándor*. Kiadta a Franklin-Társulat. Ára 4 forint Szerző több év óta a vámpolg tanulómányozásával van megfízva a kereskedelmi miniszteriumban, ő folytatta az osztrák kormány szakközveivel az alkudozásokat és e végre nagy

adathalmazt gyűjtött össze, melyet földolgozva és részben tabellákban az olvasó e műben vesz. Elő van adva annak első részében az 1851-iki vámtarifától kezdve, a mi e monarchia vámpolg politikájára vonatkozik, egész napjainkig. Mindenik szerződés előzményei és szövege ép ugy ösmertetve vannak, mint az a vámpolitika, mely azokat átlenget; hogy 1850-ben mint lön egyesítve fokozatosan az osztrák és magyar vámtérület; hogy az 1857-iki és 1865-iki porosz-osztrák szerződés mily politikai vereségeivel végződött Ausztriának; hogy a francia-angol szerződés mily fordulatot jelez a vámpolitikában, ép ugy ki van fejtve, mint a későbbi szerződések története és tartalma. A francia, olasz és angol szerződéseken észrevehető a szabad kereskedelmi irány győzedelme, a kínai, japáni, siami szerződések, a keleti expedíció eredményei; a keleti tartományok, és Románia vámvizonyai és az ezzel kötött szerződés részletesen vannak ösmertetve. Továbbá ki van fejtve az 1870 óta beállott vám-reakció, mely mutatkozik a Thiers-féle vámtörvényekben, a török-dohány, gyufamonopoliumban, az olasz gabna- és szeszadó fölemelésében és az osztrák védmások igazgatásában. Becses szerző művének második része is, melyben tabellákban mutatja fel a monarchia vámtételeinek változásait 1852-től 1868-ig a szerződéses tételek alapján, továbbá 63 tabellában mutatja be a monarchia ki- és bevitteli forgalmát 1851-től 1874-ig összesen és a föbb cikkek szerint részletezve, mellékelve a vámjövedelmek fejlődését is.

— **„A halottkémi szolgálát kézikönyve,”** mely az orvostudori, vagy sebész oklevéllel nem bíró, de azért más uton kisépített és hatóságilag megbízott halottkémi használatára az illető törvény és a belügyminiszteri szabályrendelet alapján követelt eljárás módját adja elő s azoknak, kik mint halottkémi dolgozók, vagy akarnak dolgozni, ajánlható. Budapestén a Légrády testvérekéknél jelent meg s ára 80 kr.

— **Az „Életképek”** kiadó-tulajdonosa Jókai és szerkesztője Törs Kálmán az október-decemberi folyamra kiadott előfizetési felhívásukban jelentik, hogy lapjuk előfizetési árat évrővegyre 4 frtra, félve 8 frtra szállították le. Indoka ez árleszállításnak az, hogy a mit terveztek, lapjuknak naponként képekkel ellátását, technikai akadályok miatt lehetetlennek találták, s ezentul csak akkor adnak képeket, a mikor azok valamely szöveg illusztrációjához szükségesek s ezért nem viselik az illusztrált lap sokat ígérő czimét. Jelentik egyezsersmind, hogy október elsejével megkezdik Jókai „Szép Mikhál” című regényét.

— **Az „Otthon”** című szépirodalmi és ismeretterjesztő havi közlöny legutolsó füzeté megjelent. Azon előfizetőket, kik másként nem rendelkeznek, a kiadó Aigner Lajos a „Figyelő”-vel fogja kárpótolni.

— **A magyarországi fametszésről** is megemlékszik egy angol szakfolyóirat, mely „*Printing-Times and Lithographer*” („Nyomdászati Közöny és könyvművészet”) czim alatt Londonban jelenik meg. A folyó évi augusztus számában „Magyarország” rovat alatt a következőket olvassuk „*Fametszés Magyarországon*” czim alatt: „Mintegy harmincz évvel ezelőt egyáltalán alig gyakorolták Magyarországon a fametszés művészetét, s csaknem minden fametszetet, a mire illusztrációk czéljából szükség volt, Lipesében vagy Stuttgartban készítették. Azóta határozott haladás történt ebben az irányban, s ez nagy részt annak tulajdonítható, hogy mintegy huszonhárom évvel ezelőt egy illusztrált héli lapot alapítottak, „*Vasárnapi Ujság*” czim alatt, melyet most Nagy Miklós szerkeszt. „Magyarország és a Nagyvilág” a czime a második illusztrált héli lapnak, mely 1863-ban indult meg, s melyet jelenleg dr. Ágai Adolf szerkeszt. A múlt június 1-én kísérletet tettek egy illusztrált napilap kiadásával. E szándék gyakorlatiatlanak bizonyult s néhány hét múlva kijelentették, hogy az „Életképek”-nek jövőre csak vasárnapi száma lesz illusztrálva. Az utóbb nevezett lapot a híres magyar író Jókai Mór alapította s folyvást ő is szerkeszti (helyesebben: folyvást ő adja ki.) A fametszés művészetét előmozdítja még a kormány is, mely évenként bizonyos számú, jöreményű ifjút küld ki külföldre, hogy magukat a fametszésben tökéletesítsék s költségeiket a kormány fedezze.”

— **Doby Jenő** jeles rézmetszőnk jelenleg az országos képtárban dolgozik, s ott Gonzales Coquenesnek a Van Eyck-családtól ábrázoló festményéről készít metszvényt, mely a jövő évben a képművészeti társulat egyik albumlapja lesz. Doby nem régebben a király megbízásából Tegetthoff arcképét is metszette, a közzoktatási miniszter pedig a király arcképét készítette vele Thán Mór festménye után. Ezenkívül a bécsi képművészeti társulat a budai királyi palotában levő Engerth-féle „Zentai csata” rézbe metszését is rábízta.

— **Az Engel-féle Széchenyi-szoborról** az a legújabb hír, hogy fölle Zumbusch bécsi szobrászati tanár, kit bíralatra fölkérték, kedvező véleményt adott. A mi hibát talált rajta, azt az öntés alatt is ki lehet s ki fogják javítani. Aztán föllítták az akadémia palotájára elé.

— **Nemzeti színház.** Szept. 22-kén adatott először „*Iskarióth*”, eredeti tragédia öt felvonásban *Várady* Antalól. A mű iránt előre is nagy érdeklődést ébresztett, hogy az idei Karácsonyi-pályázaton a bíráló bizottság által első helyen s nagy elismeréssel említettett, s egyik bíráló, még pedig épen Szigligeti, a 400 arany jutalmat is ki akarta neki adni; előadás előtt egyik napi lapban részletesen ismertette, s a többi lapok is kisebb-nagyobb cikkekben hívták fel rá a figyelmet. Az előadást mind a mellett csak közép számu közönség nézte, a földszint és karzat gyéren volt tele, a páholyoknak pedig nagyobb része üres. A közép számu közönség magát az előadást meglehetősen közönyen nézte s hallgatta végig és csak kétszer megleült önkénytelen tapsra előadás közben, egyszer a Kassainé, egyszer az Ujházy játéka által elragadtatva. Annál nagyobb volt a taps és kihívási zaj a játékon túl, a felvonások végén. A játszó is, meg a szerző is, minden felvonás után ismételve hívtattak; a szerző babérokörözöt is kapott, s nagy ovációkban részesült. Némileg az akadémia elleni demonstráció színetét is viselte magán az egész. Pedig az akadémia nyugodt lehet itélete igazságában. „*Iskarióth*” egy tehetséges és nemes törekvésű fiatal író első műve: sem több, sem kevesebb. Feltárgása s alapeszméje sem új, sem szerencsés. *Iskarióthot*, Jézus árulóját, mint a népszabadság hősét fogni fel, ki jó czéllal teszi el az utból az erőszakos eszközökhez nyúló nem akaró békefejedelmet, Jézust — de aztán megbukik s öngyilkossá lesz: már sokan forgatták elméjükben s akarták tragikai hőssé tenni. Gőthe is, Czako is; de felhagytak a tervvel, érezve kivihetlenségét. Maga az: drámát írni, melynek tulajdonképi hőse s középpontja nem hozható színpadra, s a színpalak közt marad: magában hordja itéletét, mert drámai cselekvény helyett epikai vonásokhoz kénytelen folyamodni. *Várady* művének is ez egyik főbaja. Az egész negyedik és ötödik felvonás, melyek különben a legszebben vannak írva, csupa epikai részlet. Másik baja már nem tárgyában, hanem a szerzőben fekszik: hogy *Iskarióth*-ját oly tehetetlen hőssé tette, a ki nagyot akar, nemzete felszabadítását a római és a főpapi uralom alól, s e nagy czélja kivitelére mesterét is kész elárulni, de ellejejt számolni épen azokkal az eszközökkel, melyekkel czélját egyedül vihetné ki, t. i. apostol társaival és a néppel, s meglegészik azzal, hogy épen egyik föllemséggel, a zsidó főpapal szó (éleg gyarló) csel; és még bámul azon, hogy a tanítványok őt megátokozzák, a nép pedig elhagyja s még Ahasvér is megveti. Így saját bárgúsága okozza megérdemelt bukását s nem érzünk iránta semmi részvétet, a mi nélkül pedig tragikai hős nem lehet el. Nincs több alapja a Magdolna jellemének és szereplésének sem. Ő szerette Judást, s mivel ez őt, Jézusért elhagyta, a bűn karjaiba dobja magát, meggyűlöli és átkozza Jézust; s mégis, mikor *Iskarióth* Jézust elárulni kész, nem hogy örülne annak, hanem *Iskarióth*-tól fordul el s az előbb gyűlölt Jézus mellé áll. Ez alapelbi hiányai mellett is a darab irodalmi nyelve és színpadias szerkezete által nem csak hatásra, hanem — mint első mű — elismerésre is méltó. Az egészet átlengő szellem és érzület nemes s emelkedett; az a dicitio is, bár néhol sok van benne a jóból, s a predikáció hangjába csap át. Az apostolok beszédei szépek, csak hogy

hosszasak; maga a katasztrófa, két egész felvonást foglalván, vontatós sokat ismétli és nem fokozza. A rendezés és az előadás magát telti a darab sikerére s elismeréssel kell érte, nem csak a szerzőnek, hanem a közönségnek is adómia. Az előadók közül Kassainé és Ujházi tünnek ki. Amaz valódi költőiséggel alakította Magdolna szerepét; emez sikerült alaklással és szavallattal emelte ki Péter kis részét. Nagy Imre is szépen játszott, de Iskarióth következtelensége lehetetlenül tette összefüggő alakot adnia. Pintér kissé vaskos János apostol, de hangja szép, kár, hogy szív nincs benne. Beresényi még színtelenebb tette a szintelen főpapot. Szigeti József (Pontius Pilátus) úgy jött bele a darabba, mint Pilátus a krédóba; vigjátéki alak, a tragédiában Szigeti Imre erős akarván lenni Ahasverusban, viszsztatolva lett a Judás iránti undor kifejezésénél. — A darab hétfőn szept. 25-én ismételtetett.

A nemzeti színház operájánál *Hauck Minnie* k. a. szept. 28-dikán fejezte be vendégszereplését „Don Juan”-ban, melynek Zerlinája egyik legkiválóbb és életteljes szerepe. Szívesebben és buzgóbban is tapsolta ebben mindenki, mint „Aidá”-ban és „Hamlet” Opheliájában, melyekhez hiányzik nála a drámai erő. Mignon és Zerlina voltak legsikerültebb szerepei s kedélyének is ezek felelnek meg. A művésznő hangjában az utóbbi időkben változás történt, még pedig nem előnyére. Veszített eszengéséből, a mit már első föllepéskor is észrevett a közönség. A „Don Juan” előadásából még meg kell említenünk még is *Nagyné-Benja Ida* asszony szép énekét és kitünő játékát.

— A népszínházban a „Kis menyecske” foglalta el csaknem egész héten az estéket, s mindig nagy közönség mulatott rajta.

— Uj zenemű. „Krk-ork-polk”-t szerzett Deutsch Villi, melyet a fővárosi zenekarok máris színtiben játszanak. Zongorára a mű megjelent Pirnitzer Frigyes zenekereskedésben. Ára 50 kr.

— A kolozsvári színház néhai jeles tagjának, Gyulai Ferencnek szept. 24-én leplezték le Kolozsvárt a színház egyik külső felületében fölláttott mellszobrát. A színházat fellobogózták s az épület előtt nagy közönség gyűlt össze. Mikor a színi választmány, elnökövel, gr. Miksa Jánossal, a polgármester, a tanács stb., megjelentek, a színházi zenekar elkezdte énekelni a himnuszot. Majd Hegedűs István tanár olvasta föl Hájós János szoborbirozsztási tagnak a szobor keletkezése történetéről szóló sorait, aztán leplezték a sikerült emlékművet, melyre Fehérvári Antal a színház tagja, két koszorút tett a kolozsvári dalkör mellett. Erre E. Kovács Gyula emlékbeszéde, a dalkör eneke, Szász Gerő ünnepi költeménye következtek. Délben ünnepi lakoma volt, melyről táviratlag üdvözölték az ünnepelt öcséjét, Gyulai Pált.

Közintézetek, egyletek.

— A Kisfaludy-társaság a nyári szünidő után szerdán, szept. 27-én tartotta első rendes havi ülését. Tagok kevés számmal jelentek meg; a közönség azonban számos és díszes volt. Gyulai Pál második elnök megnyitván az ülést, Greguss Ágost titkár jelentette be Székács József tagnak a szünidők alatt bekövetkezett halálát. Emlékbeszéd tartására Hunfalvy Pál határozatot felkérte. Bemutatta a titkár ezzel összefüggőleg Székács német fiatalkori műveit (magyar és latin verseket), melyeket az elhunyt egy régi barátja s iskolatársa küldött be. Lehetőség az évlapokban fognak közölni. Az első felolvasás is a nagyérdemű halottra vonatkozott. Fábian Gábor 80-dik életévét meghaladott veterán írónk „*Előjáték*” volt ez, melyet „Székács temetése napján az ő és Toldy emlékére” írt. A költeményt Szász Károly olvasta fel; az egész az évlapokban fog megjelenni; kezdetét, mutatóványul, itt adjuk.

Azt hittem, Te fogod siránkra megírni a verset,
S a rövid emléksztőt Toldy adandja ahhoz.
Bár követelni jogom nem volt, de remélni szerettem
Töletek ezt, felém hű veteránjaitól:
S im! hova tűntek el mind kettő időnek előtte,
Engemet itt hagyván, végezni Nálátok azt.
Végezni, én? kor-s kartársim rokkantja! kiből már
Nálátok má a fogys s gyengül az élet?
Más volt az, mit Töletek én vártam, ha tulétek —
Pár kegyelet-telt szó váltig elég vala rá:

A tudományak, mint Ti dicőskö oly hőseit ennél
Több illet: hérolid széphírű, mesteri mű.
A Nagyok emléktáblájánál toll, akaj és lant,
Úgy eset és véső mérem remekim legyen.
Sándor, a hódító, a hősek hőse, ama Nagy
(Mint ez az évkönyvek lapjain írva maradt)
Törvényrel tiltá, „képtől más festni ne merje,
Mint csak Apelles, sem vérsi. Lysipp maga csak”.
Tisztelem e törvényt s tiszteltem Nálátok úgy is,
Hogyha ma is bíráim egykori teljes eróm!
Mert mint Sándor a harez retentő hőse: Ti mint a
Béke szelid hősei tűntök elő nagyokul.
Köz gyásztoknál is hát praecónak kitünően.
Illo vinni a szót, künn s a terembe belül.
Nagyra hivatra magam” soha nem képzelttem; azért én
Nagy szerepre nem is vágyakoztam soha sem.
E fényes tisztelt hagyván hát más, jelesekre,
En a távolból járulok a’hoz imé:
Ma, temetés-napon, Székács! én házi magányom
Csendben tartom Nektar réquiemet
Itt emelek ravatalt cyprussal díszesítetett,
Ágát egyet Néked szavára, Ferencnek egyet,
Egyet mint papotk koszorútal tartva magamnak:
Szent áhítattal végezem áldozatom!”

Második felolvasót szintén Szász Károly volt, ezuttal vendégül olvasván: *Szabó Dávid* (Szabolcsmezei főorvosa) „*Béla futása*” című XII. énekes és hexameterekben írt nagy terjedelmű eposzából két részletet: a bevezetést és a Baradla (agyteleki barlang) regéjét, hová a tatárok elől a föld népe menekült. Bár a hexameterek epósza ma már nyilván anachronizmus, a költői nyelv és leírások tetszetek. Harmadikul Arany két falusi balladájáról (Ágnes asszony és az Árva fiu) olvasott *Greguss*, sajtó alatt levő, s Arany összes balladáit elemző olvasó könyvéből. A felolvasás tetszéssel találkozott, csak a „falusi balladák” elnevezése tett észrevételt Gyulai, mintha azok valami új műfajt akarnának jelölni, mint pl. a *polgári dráma*, *népi regény* stb., minek-azonban Greguss ellene mondták. — Az ülést folyó ügyek előterjesztése zárta be, melyek közül említendő, hogy Bekics Gusztáv szemelvényét a Cid-románecokból, mind a két bíráló (Lukács Mór és György Vilmos) kiadásra ajánlotta, mit a társaság is elfogadott elvileg, felszólítván a fordítót, hogy szemelvényét egészítse ki s adjon teljes gyűjtőmennyt a Cid-románecokból. Az ülés 7 óra után ért véget.

— A hazai ipar pártolására az orsz. népképzőgyűlés jóirányú mozgalmat indított meg, s ennek következtében szept. 27-ikére gyűlést hívtak össze, mely élénk érdeklést közt folyt le. A fővárosi növegyetek, és számos vidéki növegyület képviselték magukat, vagy írásban tudatták, hogy az intézkedésekhez hozzá járulnak. A hazai ipar iránt érdeklődők tekintélyes számban gyűltek össze szept. 17-én a pesti megyeház nagy termében. A gyűlést Veresné-Beniczy Hermin urhölgyet, a népképzőgyűlés elnöknője nyitotta meg, beszédében elmondva a gyűlés előzményét és célját. Az általános anyagi romlás közepette az egyes családok takarékosága bizonynyal jót fog szólni, s a hazai ipar pártolása sokat javíthat helyzetünkön. Azért ily hazai iparpártoló egyesület alakulását szükségesnek tartja. A hölgyek azért kezdték a vállalkozást, mert ők szorgaltatják a főjutalékokat tekintetben a külföldnek. E tetszéssel fogadott beszéd után a hazai iparpártoló egyesület vezetésére megválasztották női elnöknek Veresné-Beniczy Hermin urhölgyet, férfi elnöknek Szász Károlyt, jegyzőnek Hegedűs Sándor képviselőt és Gelléri Mór, a szegedi „Iparlár” szerkesztőjét. Elfogadták azután P. Szathmáry Károly képviselő következő javaslatát: „Határozásuk el egy hazai iparpártoló és terjesztő egyesület alakítása, mely Magyarország jólétének előmozdítása céljából tűzi ki a hazai ipart pártolni és terjesztetni; e célra az egyletekhez csatlakozó honleányok és hazafiai kötelességüknek vallják és tettleg is érvényesítik, hogy minden egyéni, házi, családi és gazdasági szükségletüket, és mennyiben ez lehetséges, versenyképes hazai iparunk és gazdaságunk termelvényeivel fogják kielégíteni. E cél elérésére szükséges a módokat és eszközöket megvitatni és létesíteni, s a „*hazai iparpártoló egyesület*” alapszabályait elkészíteni, a gyűlés nőkből és férfiakból álló 30—50 tagú bizottságot választ, mely ideiglenes tisztviselőit megválasztván, a további teendőkről gondoskodik és intézkedéseiről az alakuló egyesület legközelebbi közgyűlésének jelentést tesz.” Megalakították végre a központi választmányt, melybe a fővárosi növegyetek elnököi mint megválasztottak. Délután a bizottság már tanácskozott

„a hazai iparpártoló egyesület” alapszabályai és követendő módozatai felől. Itt azt is elhatározták, hogy vidéki egyesületeket is folkérnek fiók-bizottságok alakítására, melyek a központi bizottsággal folytonos érintkezésben legyenek. Ideiglenes pénztárnokká Gálóczy Károlyt választották meg.

— A fővárosi szertekezési választmány szept. 28-án ülést tartott Weisz Bernát elnöke alatt, ki 500 frttal az egyesület alapítói sorába lépett. Az ülés egyik tárgya a választmány kiegészítése volt. Megválasztották alelnökökké Molnár Aladárt és Bisitz Dávidné. Aztán bemutatották a létesítendő szertekezési szervezetenek terve. Egyelőre 20 növegyet akarnak fölvenni, s ezek költsége egy évben 3000 frt. De ennek megfelelő tőke még nincs; az adakozásokra sem lehet határozottan számítani; lépéseket tesznek, hogy a várostól 200 frtnyi segélyt kapjanak, s ezt adakozások által évenként 3000 forintra gyarapítják.

— A Tisza-szabályozó társulat szept. 26-kán tartotta nagygyűlést gr. Károlyi György elnöke alatt, a Károlyi-palota ugyanazon termében, a hol 30 év előtt Széchenyi István elnöke alatt megalakult. Gr. Lónyay Menyhért adta először is a föld nézeteit a pénzkérdést és egyéb intézkedéseket illetően. Eddig a Tisza mentén 1.948.000 kasterhold mentesített 22.800.000 frttal, a mellék földeknél 1.194.000 hold 6.300.000 frttal, s még 465.000 holdat kell ármentesíteni. E célra kell szövetkezni s egyöntetűleg eljárni a társulatoknak, mindenképp központi bizottságot választva, mely a működést irányozza s az anyagi eszközök megszerzése végett intézkedik. Érdekes eszmecsere után a bizottságot húsz tagból meg is alakították, s néhány indítvány és másféle ügy elintézése után, gr. Károlyi Györgynek köszönetet szavaztak.

— Múzeum-egyletet alakítanak Rozsnyón. Ez ügyben szept. 24-én tartották gyűlést, s megalakították a szervező bizottságot. A józaváló mozgalom élén Rosty József városi főjegyző áll.

Egyház és iskola.

— Az erdélyi unitáriusokról. Mai arcképek és életrajzunk alkalmából nem lesz érdekelten néhány adatot összeállítani a magyarországi (tulnyomólag erdélyi) unitáriusokra vonatkozólag. Erdélyben az unitáriusok, mindjárt a más két protestáns felekezettel nyomban, már János Zsigmond alatt törvényes állást nyertek, s a vallási egyenlőség s hazájában azt nem is veszítették el többé. Ellenben Magyarországon az 1848. XX. t. cikk előtt még túrve sem voltak. Azóta itt is, s az egész országban, szabad vallásgyakorlatuk van, s némi terjedésük is észlelhető, kivált a fővárosban. Szervezett egyházközpontok azonban még egy sincs, az erdélyi részeket kivül, hazánkban. Összes számuk meghaladja a 60.000-et. Egyetlen egyházkerület, vagy mint magok nevezik, egyházközpontok alkotnak, mely nyolc egyházközpontokra (esperességre) van osztva: a kolozs-dobokaira 4 anyaegyházzal; a torda-aranyosira 17, a küküllőre 10, a marosira 13, a keresztúrra 30, az udvarhelyre 18, a felsőfehérré 5, és a sepsimiklósvárra 9, összesen tehát 96 anyaegyházzal. Az egész egyházközpontok főkörmánystülete a zsinati és egyházi főtanács, melynek elnökei a világi főgondnokok és a püspök, tagjai pedig a nagyszámú egyházi tanácsosok, kik az egész házközpontokból, a környékek képviselőire tekintettel választatnak. E főtanácsnak szűkebb s tisztán adminisztratív kifolyása az egyházi képviselő tanács, ugyanazon elnökség alatt, melynek tagjai a Kolozsvárt lakó egyháztanácsosok, nem lévén kirekesztve a másutt lakók sem, mikor megjelennek. Harmadik körmánystület a főpapi szék, mely a házassági (valóperes) ügyekben ítél. Hasonló szerkezetű van első fokulag az egyházközpontoknak. Az aránylag csekély számú egyházközpontok jól el van látva iskolákkal. Elemi iskola van minden egyházközpontban. Középtanodák: az ótordai algyemázián három rendes tanárral és öt változó tanítóval; a székelykeresztúri három rendes tanárral és hat változó tanítóval; végre főtanodások a kolozsvári, halótheológiai intézet (papnövelde) is van a főgymnázium fölött, s 8 rendes tanár és tizenkét segéd- s köztanító működik.

Balesetek, elemi csapások.

— Tüz egy faraktárban. Szept. 27-ikének hajnalán a Margit-hídon felül levő Lord Sámuel-féle fa-telepen tűz ütött ki, mely nagy gyorsasággal terjedt, s a tömördek fenyőszál, deszka, donga, tűzifa s egyéb faneműek közt óriás lángokban pusztított. A tűz egyszerre négy helyen tört ki, s az egyik ör rajta kapott egy munkást, a mint a deszkák közé szalmát dugott. Ezt és még három napzsámot a gyújtogatás gyanúja miatt befogták. A gépház, a gőzfűrészelő és favágó légezt, s e mellett tömördek fa lett hamuvá. A tűz átesapott a szomszédos Szaky Dénes-féle faraktárba is, s ott szintén pusztított. Aztán innen a Siegl-féle nagy gabnacsarnokot fenyegette. A tűzoltók nagy erőfeszítéssel működtek, de három teljes órára volt szükség, míg a lángok tovább terjedését megakadályozhatták. Az egész magát reggel 7 órakor oltották el nagyjából, de még másnap délen is föl-főlesapott a láng. A kár 3—4000.000 frt körül van.

— Szerencsétlen vadászat. A jolsvai honvéd zászlószentelés után Koburg herceg gömöri birtokán vaddisznóra vadásztak. Az egyik kerülő a mint egy, felé rohanó vadkanra lőtt, nem tudta, ha vajjon jól találta-e, s négykéz láb eszött arra felé a fűben, ha nem vesz-e észre újabb valami mozgást. Ő ugyan nem is vett észre semmit, hanem a másik kerülő prédát gyanitva a mozgó fű között, rálőtt s úgy eltalálta, hogy az egy jajt sem ejthetett. A golyó fején ment keresztül.

— Megégték. Szepesmegyében Ó-Falun egy 18 éves zsidó lány, a mint varrt, feldöntötte a petroleum lámpát, mitől ruhája azonnal lángba borult. Kiáltozva rohant ki az utczára, hol ájulás omlott össze. A segítség már későn érkezett, mert a szerencsétlen egészen összeégett, s pár nap múlva meghalt. Hasonló eset történt a szomszédos Maczan községben is.

Mi újság?

— A képviselőház szept. 28-án kezdte meg üléseit negyehavi szünét után. Képviselő és közönség nagy számmal jelentek meg. *Gheycy* Kálmán elnök üdvözlővén a házat, *Tisza* miniszterelnök a Miletics-féle ügyben tett előterjesztést, elmondva, hogy a kormány a fölmerült gyanú-okok következtében volt kénytelen Miletics képviselőt elfogni, s most az iratok a mentelmi bizottságnál vannak, mely a kérdésben határozni fog. Fontosnak állítja maga is az ügyet, mert első ízben történt, hogy képviselőt a ház megkérdése előtt fogtak be; óhajta tehát, hogy minden irányban érett megfontolás után hozza meg a ház a határozatot, mert az jövőre is zsinormértékül fog szolgálni. *Simonyi* Ernő ez ügyben azt is óhajta, hogy a bizottság a netán szükséges törvényes intézkedések iránt is tegyen javaslatot. *Polth* Mihály nemzetiségi képviselő szözlalt még föl, azt indítványozta, hogy a mentelmi bizottság elfogadja Mileticsnek a házhoz beadandó kérvényét; ezután pedig oda módosította indítványát, hogy Miletics személyesen hallgattassék ki, de erre megjegyezték, hogy nem szükség ily indítványt tenni, mert a mentelmi bizottság tudni fogja kötelességét. Még *Simonyi* Ernő intézett kérdést a kormányelnökhöz, hogy a bécsi alkudozásokról mikor tesz jelentést. Ezzel az ülés eloszlott, s a legközelebbi ülés szombaton lesz. — A főrendiházban szept. 28-án oly kevés tag jelent meg, hogy ülést nem tarthattak.

— Részvét-elirat. Gr. Mikó halála fölött a tud. akadémiának szözlaltét gr. Lónyay Menyhért fejezte ki a boldogult leányához intézett levélben, melyben azt is említi, hogy e tudományos testület méltóképp fogja megülni az elhunyt emlékezetét.

— Gr. Mikó Imre porai nem sokáig fognak nyugodni a családi sirboltban, mert a boldogult gróf meghagyta jószágigazgatójának, Tóth Zsigmond nak, hogy a kápolna mellett künn a szabadban, az anyaföldben ástasson sirt, s abba helyezték el nap, telen elborithassa a természet gyásza, s tavaszra virág fakadjon sirján. Jó közel akar lenni

szeretteihez, de mégis az anyaföldben, nem a pompás, de hideg kövek között.

— Mátyas király szülőháza jeltelenül áll Kolozsvárt. Most a „Kelet” felszólal, hogy ha már az idők mostohaasága nem engedte meg, hogy a nagy királynak emlékszobrot állítsanak a város, legalább a házat lássa el emléktáblával.

— Adományok. Simor János bibornok hercegprímás legújabb adakozásai: a szoboztszti épülő templomra 100 frt, a nádasdi iskolának 200 frt, a tardosi iskolának 50 frt, a tapolesányi szegényeknek 100 frt, a tűzoltóknak 100 frt, a brezovai iskolának 100 frt, a sztrpoki zárdának 200 frt, a modori új templomnak 3000 frt.

— A nemzeti múzeum számára Berzsenyi László beklüldte édes atya: Dániel (az ódák költője) és Kazinczy Ferencné eredeti miniatűr-arcsképeit.

— Az udvari vadászatok szept. 26-án megkezdődtek. Szarvasokra vadásztak, s a hajtás Isaszegnél kezdődött s a gödöllői hegyeknél végződött. Három sarvast ejtettek el. Jelen volt a királyné, s fivére Luitpold bajor herceg nevével együtt. A másai vadászlakban étkezett a társaság, hol a juhászgazda gulyáshussal várta a fényes társaságot.

— Ráth Károly budapesti főpolgármester a minőségben, valamint korábbi időben a törvénykezés terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Ferencz József-rend csillagos keresztjét nyerte el.

— Egyetemi magántanokok. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Antal Géza*, *Süller Bertalan*, *Récsey Imre* és ifj. *Purjesz Zsigmond* orvos-tudoroknak magántanári képesítését a budapesti tud. egyetemen megerősítette.

— A szegedi orsz. dalárünnepély összes bevételé 10.202 frt 92 kr.; összes kiadás: 7873 frt 27 kr.; tiszta maradvány: 2329 frt 65 kr., mely összeg az orsz. dalárszövetségi pénztárnak maradt.

— Az ország legpompásabb fűrdőjét, Mehádiát, a kormány el akarja adni. Ha magán kézbe kerül, egészen a szomszédos Románia vendégei fognak benne uralkodni, s egy kellemetlen nemzetiségi félsék lesz, hová magyar ember nem megy szívesen. Ha tehát eladják, ránk nézve el is vészett.

— Zászlószentelés. Nagy-Kállóban szept. 25-én szentelték föl a 42-ik honvédzászlóalj lobogóját. Korán reggel megördültek a mozsarak s nagy számú nép gyűlt a templom köré, melybe csak igen kis része férhetett be. A zászlóanya báró Vécsey Józsefné szül. gr. Dessewffy Bianka volt, az alkalmi beszédet Görömbey Péter ref. lelkes tartotta, melyet Szász Dániel rövid beszéde követett. A feleskives után Kiss Rezső tanár az alkalmából készült költeménye következett, mire a nép a Rákóczy-induló hangjai mellett s mozsárdörgés közt szétoszlott.

— A budai honvéd-szobornak tudvalevőleg a városi hatóság a fővárosi közmmunkatanácsesal egyet-értve, a krisztinavárosi temetőben jelölte ki a helyet. Ez ellen a szobor-bizottság protestált, s kérvényt adott be a tanácshoz, hogy a szobor a várban, a disz-téren álltassék föl, minthogy ugy is Buda ostromának emlékre vonatkozik. A tanács a kérvényt azzal a javaslattal terjeszti a legközelebbi közgyűlés elé, hogy mivel a szobor nem sikerült, s pénz sincs annyi, hogy érezből önthessék, ne engedessék át számára a disz-tér, mert ott a megörökítendő eszmét csak profanálná.

— A zsoboki márványbánya gyorsan kezd az erdélyi részek egyik nevezetességévé válni. Szép cikkei, az asztalok, oszlopok, vázák és más dísz tárgyak a szegedi kiállításra valósság feltünést kelteket, s az operaszínház belső díszítésére is e bánya szép márványait használják. Legutóbb pedig külföldről kapott tetemes megrendeléseket. E bányát alig néhány év óta művelik, s a gyár csak pár hó előtt épült föl, és máris oly kitünő üzleteket csinál, hogy a legszebb jövőnek nézhet elébe. A bánya és gyár egész áldás azon a vidéken, mert sok szegény emter kap jó fizetést mellett alkalmazást. A munkások egytől-egyet magyarak; közönséges falusi emberek kezdenek már nagy előmenetelt tenni a nem könnyű márvány-munkánál, s új iparban képnyek magukat. Ezelőtt néhány nappal akadtak a bányában egy szerfelett különös körtegre, mely

sokat hasonlít a borostyánkőhöz. A gyár ép most dolgozik egy szép oszlopon Jókai számára is.

— Jótékonyaság. Pozsonyban a nem régiben elhunyt Flengerné szül. Jiringer Anna asszony számos jótékony hagyományt tett; így a pozsonyi kath. polgári ápoló egyletnek nyolcezer, az evang. körházban egy ágy alapítására ezer, s növeselőképző egylet alapjára kétezer fot hagyott.

— Finn koponya Baráthegyről. Schaaahausen kopenhágai tanár, ki az őstörténelmi kongresszuson általános feltünést keltett éles vitaközvetéssel, azt a baráthegyi koponyát, melyet legközelebb Lóczy Lajos ásátott ki az ottani barlangban, magával vitte tanulmányozás végett. A koponyának csupán alsó ajka hiányzik. A híres tudós finn koponyának állítja.

— Szomorú képet tárt Aradmegye helyzetéről az alispáni előterjesztés a szept. 22-iki közgyűlés elé. A rossz termés következtében kilencz járásban a lakosság semmi esetre sem teletelt ki terményből, a megye egyéb részében is csak kellő takarékosággal és nélkülözésekkel hátrithatják el a nyomort. A közgyűlés fölhatalmazta az alispánt, hogy a kilencz járás számára az adóvégrehajtás fel-függesztését eszközölje ki a pénzügyminiszternél.

— A híres „Kisbér” szept. 13-án szegedi színtelent az angol gyepen. A poncasteri „St-Leger”-re pályázott, de csak negyediknek ért be, s így is vagy hat lóhosszúsággal maradt a harmadik paripa után. Egy ízben a kilencz versenyző ló közül előre tört, mikor a közönség hatalmas „hurriká”-val fogadta, de aztán visszamaradt. Mint mondják, a híres paripa a nyáron meghízott, majd a nagy hőség viselte meg.

— Párbaj hegedűvel. A Párisból hazatért Reményi Ede közelebb ügy nyilatkozott a cigányokról, hogy azok egyenesen ártottak a magyar zene fejlődésének. Berkes Lajos, a fővárosi zenekar egyik legjobb primása most kihívta Reményit egy szál hegedűre, hogy mutassa meg tehát, mennyivel tudja jobban előadni a magyar zenét.

— Ablak- és tüktörtisztító intézetet nyitott a fővárosban Németh István, a Duna-utca 11. sz. házában; a házhoz mennek s az ablakot géppel kívülről tisztítják; egy ablak tisztítási ára csak 12 kr.

— Egy láda ellopott rendjel. Wiskovszky varsói magyar-osztrák konzul a napokban Lembergbe utazott, hogy a czár nevében több közös-hadsereg-beli főtisztnek, a kik a varsói ünnepélyes hadgyakorlatokban részt vettek, orsz. rendjeleket adjon át. Hanem a konzul máhájja a rendjelekkel a krakkói vasuton eltűnt, és most nyomozzák. A tolvaj is meg lehet lepetve, hogy vélt értékes tárgyak helyett mit markolt.

— Holttestek elgetése. A góthai államminiszterium már több hó előtt megengedhetők nyilvánítá a holt tetemeknek tűz által való elemesztését, minek folytán Gotha város hatósága az új temetőben ily tetemgetőház építését a tetemgetőtársulatnak megengedte, a mely e célra 15.000 márkát fordít.

— A fegyvernagyvást meghosszabbították szept. 25-ikétől okt. 3-ig, hogy a hatalmak képviselői ez alatt a portánál a béke érdekében működjenek. A szerbek azonban előre jelentették, hogy ők nem tudnak parancsolni Csernafejnnek, s hogy nekik nem kell fegyverszünet. A diplomacia rávette a portát, hogy legyen még 8 napig csöndesen, hanem a szerbek szept. 26-án megkezdtek a támadást, és folytatták 27-én is. A mint előre mondták, Belgrádból nem tudnak parancsolni Csernafejnnek, s noha Szerbia maga érte a békét, most így packázik egész Európa hatalmasságaival. Az alexináci csata után Szerbiának két heti fegyvernyugvásra volt szükség, az alatt újra szervezkedett, özőnlötték csinál, hogy a legszebb jövőnek nézhet elébe. A bánya és gyár egész áldás azon a vidéken, mert sok szegény emter kap jó fizetést mellett alkalmazást. A munkások egytől-egyet magyarak; közönséges falusi emberek kezdenek már nagy előmenetelt tenni a nem könnyű márvány-munkánál, s új iparban képnyek magukat. Ezelőtt néhány nappal akadtak a bányában egy szerfelett különös körtegre, mely

több semmi kétség, hogy a mi Szerbiában történik, az mind általa és az ő pénzével történik.

—x— Idegeneknek épügy, mint helybelieknek, kik egyenes forrásból ohajtanak szilárd párnázatu szalon-garnitúrákat szerezni,

x Az őszi idény alkalmából figyelmeztetjük az olvasókat lapunknak nyílt terében Alter és Kiss divatvezég által közzétett divatjelentésre.

Halálozások.

A fővárosi kereskedelmi körök két ismert és becsült tagját temették el a héten. Az egyik Jurenák Pál vaskereskedő volt, ki 81 éves korában hunyt el;

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

Elhunytak még: Kühnel Gyuláné, szül. Toperczer Ilka asszony, pár év előtt a nemzeti színház operájának tehetséges énekesnője, 29 éves korában.

Deák Lajos, Zilah városának több ízben volt képviselője, s a szélsőbaloldali párt egyik tagja, elhunyt Zilahon szept. 27-én.

— a. a. Sok nincs benne, de elég csinosan gondolt és irt kis románéz. Talán alkalomszerűleg megnyerheti azt a kis tért, a mennyi kell neki.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 2. sz.)

Nyílt-tér.

Alter és Kiss

kir. udvari divatáru-szállítók őszi és téli divatjelentése.

Az őszi divat legfőbb jellege abban nyilvánul, hogy a figyelem most leginkább a tunique-re vagy polonaise-re lesz fordítva.

A szépen összeállított tunique vagy polonaise ugyisólván az egész öltözetet képviseli; a szoknya ennél alárendeltebb szerepet játszik, azonban egy ilyen tunique selyemszoknya fölé véve a divatszerezés eleganciájának netovábbját képezi.

A tunique-ekre leginkább használt külön kelmék névszerint következők: Faconné cardinal, Mousse, Neigeuse, Mousse foncé, Drap Saparoff, Aida, Matéassé, Mélangé rayé, Crêpe de laine, Chevreau sat. puha, részint vastagabb, részint könnyebb fajta barkás, közös, hópelyhes, sötét alapu élénk színekkel beszótvott csiku, vagy domboru, piguéalaku mustrázattal ellátott kelmék, melyeket selyem vagy más szövészetű szoknya fölé mint felső ruhát alkalmazni szokás.

Kész cikkek. Eredeti francia modellruhák, princesse alaku polonaise-ek s közte kötény alaku tunique-ek vértderékkel vagy otthonkával. Őszi és téli paletók posztóból, armureból, nehéz selyemből és syellienből, finom toll és valódi prémezettel, a legújabb és legdivatosabb formákban. Gyönyörű kész szobaöltönyök (pongyolák).

Egyszerű őszi felöltők a most kedvelt rövid kabátformában vannak 12 ftről kezdve; hosszabb és elegánsabb kiállításban 20 ftről kezdve feljebb.

Az üzlettel kapcsolatban levő két műhelyben a legrovidebb idő alatt és legújabb és legdivatosabb francia szabások szerint készíttetnek ruhák, paletók, menyasszonyi készletek és más a női öltözethez tartozó ruhatárgyak.

Vidéki megrendelésekre azonnal küldetnek minták, és kívánatra minden, a divatot illető tudósítás. Ruhák megrendelésénél mértékül egy jól álló derék és az alj előhossza szükségeseltetik.

Alólíróit FOGORVOS ajánlja magát a követke esetekre 1. Leghevesebb fogfájdalmak azonnali megszüntetésére a fognak kihúzásánálkül.

2. Odvas fogak plombirozására arany, vagy más tartós anyaggal, a mi által a fog még sok évre használhatóvá válik és nem fáj.

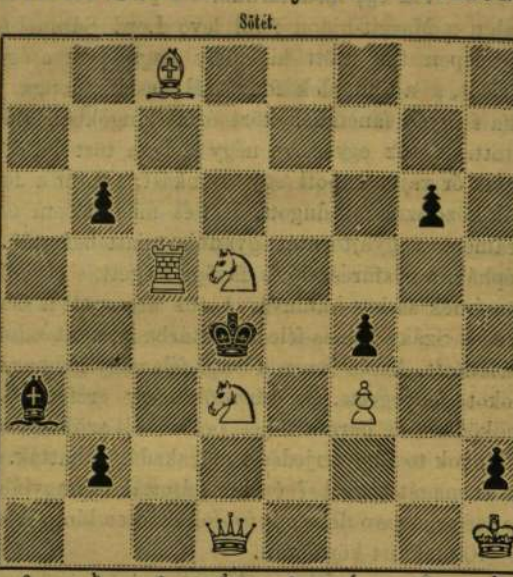
3. A ki nem igazítható fogak és gyökérnek fájdalmát nem okozó uton a lej-gázának alkalmazása melletti eltávolítására. Cs. kir. udvari fogorvos B. Máthé Domonkos BUDAPESTEN, a váci-és kis-kötelek utca szögletén a „vasúti”-ház lemeletén.

Ugyanott tétetnek a legfinomabb zománé-mífogak légnomias által tartó egész fogszok stb. a legújabb amerikai találmány szerint, meglopó szépen, természetesen minden igénynek megfelelőleg a leglőbb ár mellett.

Munkálataitért jótáll sok évig.

SAKKJÁTÉK.

878-dik számú feladvány Koss Ivántól.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

873-dik számú feladv. megfejtése.

(Hartmann Józseftől Miskolcon.)

Világos. Sötét. 1. He8-g7... Kh3-g3 (a) 2. Vh8-a8... Kg3-f4-f2 3. Va8-b8-g2 mat.

(a) 1. ... F.t.sz. 2. Kh5-g5+ ... t.sz. 3. Vh8-h4 mat.

Helyesen fejtették meg: VESZPRÉMBEN: Fülöp J. NAGY-KÖRÖSÖN: Nemesik L. GELSÉN: Glesinger Zsigm. és Kovács.

SÁBOSPATAKON: Gérecz K. RINYA-SZ.-KIRÁLYON: Wol-DEBRECZENBEN: Zagyva I. lak Rudolf. KECSKEMÉNY: Galambos K. APÁT-KERESZTÚRON: Szántó BUDAPESTEN. K. J. és F. H. József. MISKOLCON: Hartmann Ist. A PESTI sakk-kör.

Hibaigazítás: A 876. sz. feladványban g2-ön sötét futár áll.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

és POLITIKAI UJDONSÁGOK

1876. október—decemberi folyamára.

Azon t. előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember hó végével lejár, főkérjük, hogy mielőbb sziveskedjenek megújítani megrendeléseiket, nehogy a negyedév körül az előfizetések összetörölőse vagy elkésése miatt kése-delem álljon be a lapok küldésében.

Előfizetési feltételek: Postai szeptküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt

Negyedévre (október—december) . . . . . 3 ft. Csopán a Vasárnapi Ujság: Negyedévre (október—december) . . . . . 2 ft.

Csopán a Politikai Ujdonságok: Negyedévre (október—december) . . . . . 1 ft. 50 kr.

Az előfizetések legezlszeriben postautalvány által eszközölhetők.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. szám).

Tartalom.

Ferencz József (arckép). — Székely-támad. Székely-bánja. — A kecskés-völgyi malom. — „Matejko Báthory”-ja (képpel). — Uj Zsidóország. — Stroff Mihály utazása (képpel). — Egyveleg. — Melléklet: A megyeház termében. — A pesti jótékony négyzet. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi újtság? — Halál-üzenetek. — Szerkesztői mondanivaló. — Nyílt-tér. — Heti-naptár.

Table with columns for month, day, and religious events (Katholikus és protestáns naptár, Görög-ország naptár, Izraeliták naptára).

Mag hatáscor használtó petit sor, vagy annak helye egyszerű ligitálással 34 krajczár: többesről ligitálással 10 krajczár. Bélyegűj külön minden letartás után 80 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetésnyomatot előford. Bácsban: Harsan-stein és Vogler Wallisbrosche Nr. 10, Mosze R. Sallerstraße Nr. 24 Oppelk A. Wolzste Nr. 22.

PURITAS

haj-íjtó tej.

A „Puritas” nem hajfesték, hanem tejomlé folyadék, mely hajadnem azon csodálatos hatással bír, hogy 32 hajakat megújít, azaz lassankint, még pedig legkésőbb (tizenegy nap alatt) ama színt visszaadja, melylyel eredetileg bírtak!

A „Puritas” nem tartalmaz festékanyagot. A haj tetézése szíriat vizet moshatók, lehet fehérrel átvont vánkoston aludni és gőzfürdőt használni, a festéknek avonja sem vehető észre, mert a nem fest, hanem újítja, és pedig a leghosszabb és ledrisabb női hajzatot és a férfi haját is saakallja.

A világon a leggyorsabb. A tejet kezikbe öntve, a haját addig dörzsöljük vele, míg egészen át nincs áztatva, s ezt naponkint kétszer jánétejük. Ebből áll az egész. Ha a haj eredeti színt vissza-nyerte, mi rendszeren 12 vagy tizenkét nap múlva szokott bekövetkezni, akkor a további használat a tejenk hetenkint egyszeri beáztatására szorítkozhatik.

Egy üveg „Puritas” ára 2 ftr (postai küldésnél 20 kral több) s későbbesen vagy utólevéllel kapható FRANZ OTTO és TARSÁNAL, Bécs, Mariahilferstrasse 38.

Raktárak Magyarországon következő győgyeszeresnél: Arad: Rozsnyay Mátya. B. Csaba: Lang G. Debreczen: Gráf V. H. Eszék: Gótszki József. Gyöngyös: Vozáry Tamás. Mersia Nándor. Győr: Vollhofer F. G. Káransebes: Müller F. J. Károlyvár: Csiky Kristóf. Kassa: Hegedűs Lajos. Kiszváth: Wünsch Ferenc. Kolozsvár: Valentini E. A. Köszeg: Küllt István. Miskolc: Dr. Csáthy Szabó Ist. Nagy-Berecskény: Kökös A. F. Nagy-Enyed: Binder Ágost. Nagy-Káinzsa: Prager B. Nagy-Várád: Molnar József.

Nyitra: Rosenfeld S. Tombor Kó nél. Pannosva: Gráf V. H. Pécs: Goldschmied M. Póstyán: Orgon János. Pozsony: Sita Rezső. Rimaszon bat: Lászka József. S. A. Ujhely: Pintér Ferencz. Szeged: Görtler Károly. Szeged: Meák Gyula. Székesszevárv: Diehalla Gy. Szigetvár: Salamon Gyula. T. mesvár: Lechner J. B. Tokaj: Brezányi E. Veszeg: Strach Seo. Zólyom: Stech Lajos.

Nem találok szavakat,

hogy Orlics Rudolf mennyiségtanár urnak, Berlin S. W., Wilhelmstrasse 127, a legnagyobb szűkségből történt kiszabadításunkért, az én és családom legforróbb köszönetét kifejezzem; miután a terno-nyeremény nélkül, melyet nagyhírű lotto-utastításával értem el, valóban menthetlenül elvesztett volna.

Thomasdorfi Nengebauer F., szabó.

Tudakozódásokra.

jelesnek ismert lotto-utastításainak megküldése végett, Orlics Rudolf, mennyiségtanár, Berlin, Wilhelmstr. 127, a legnagyobb készséggel rögtön és díj nélkül válaszol!

Bécs legolcsóbb forrása. Az első és legnagyobb osászári, királyi, FOGL E. fele udvari fehérmű-gyár.

központ: Bécs, Mariahilferstrasse 25. elad és szállít, utánvét mellett is levélbeli megrendelésre, a legolcsóbb lezállított árakon kereséssel: fehér és legdivatosabb színes férfi-ingeket, sbrirngből, gallérral vagy a nélkül 1/2, 2, 3 ftrért a legfinomabbak; ugyisint oxford-, rumburgyi vászningeket, melyek mindentit még egyszer annyiba kerülnek, ábróknak csak 2/3, 3, 4, 5-6 ftrért a legfinomabbak (a nyak bősége meg-1/2, 2, 3 ftrért; gazdag hímzéssel 4-5 ftrért; férfi vagy női lábraválókát 1, 2-3 ftrért; alsó szoknyákat 2, 3, 5-6 ftrért; gallérokat tuczetent, késelőket 1/2, tuczetent 2-3 ftrért; vászon- vagy batiz-zsebkendőköt, fehér vagy színes szállel, tuczetent 2, 3, 4-7 ftrért; női vagy férfi-harisonyák, tuczetent 4, 5, 6-8 ftrért; egészszög-mellényeket, szöveti lábraválókát 1, 50-3 ftrért; nyakraválókát 1/2, 1-2 ftrért a legfinomabbakat; női háló-köntösöket, zsinokát vagy fehéreket 3,50, 4, 6 ftrért.

Törülközők, abroszok, asztalkendők, lepedők sabott árakon. Levelek kiházasítási árjegyzék, stb. végett cs. k. hites becsmester és cs. k. udvari fehérmű-szállítóhoz írtatandók. Bécs, Mariahilferstrasse 25.

LATZKOVITS A.

Budapestben, váci-utca 18-ik szám, „Nemzeti szálloda” épületben, ajánlja újonnan nyitott férfi divat- és női pipere-raktárát

legújabb divatu női és férfi nyakkendők, színes és fehér ingek, gallér, készelő és egész garnitúrák, ugyiszinte

férfi-, női és gyermek-harisonyák, közsvenyellen ingek és nadrágok, kesztyűk stb. ugyiszinte mindennemű rövid árúban, lehető legolcsóbb árak mellett. 2320

Vidéki megrendelések legnagobb szorgalom-mal, pontosan eszközöltetnek.

Dr. Pattison

köszvény-gyapotja

enyhíti és gyorsan gyógyítja a köszvény és csúz minden nemeit, ugymint: arcz-, mell-, nyak- és fog-fájást, fej-, kéz- és térdköszvényt, tag-szagatásokat, hát- és csipő-fájásokat.

70 krajczáros egész, és 40 krros fél csomagokban kapható: Lőrük József győgyeszerházában Budapesten (király-utca 7. szám.) 2362

Illatos köszvény-szesz,

csodás hatását; „egyetlen biztos szer” köszvény és csúz ellen, még idült bajoknál is fényes sikerrel használva.

1 üveg 1 ftr 20 kr. 2324.8 Fő központi és szétküldési raktár: Franz V.-nél Holoubkauban (Csehországban).

Fő-raktár Budapesten: SCHWARZ HENRIK-nél, egyetem-tér 2. sz. Kapható minden jó hírű győgyeszerházban.

Legújabb! legolcsóbb!

PLACHY és KALLINA

BUDAPESTEN, koronaherceg-(uri-) utca 14. szám, ajánlják dúsan rendezett női divat-kereskedésüket

ellátva a beközlendő őszi és téli idényre a legújabb bel- és külföldi kelmékkel s minden e szakmához tartozó árúkkal.

Ruha-kelmék 20 krtól rőfönkint feljebb minden árban. Téli kendők 1/4 nagyobb ftr 1.80. Berlini capichon-kendők 60 krtól.

Kelme-mintákat készséggel küldünk. Vidéki megrendelésekre legnagobb gondot fordítunk.

A Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (IV. ker. egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Az ember-bonctan,

élettan és életrendtan

rövid kivonatban tornatanitók számára.

Irta Dr. TORDAY FERENC.

A szöveg közé nyomott három ábrával. Ára füve 1 ftr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten

NAPTÁRAK JEGYZÉKE.

Table listing various almanacs and calendars for sale, including István bácsi naptára, Protestáns új képes naptár, Falusi gazda naptára, Lidérc-naptár, Honvéd-naptár, Néprászóló naptára, Kossuth-naptár, Nemzeti nagy képes naptár, Nők naptára, Borászati naptár, Deák Ferencz naptár, A magyar nép naptára, Iparos naptár, Neveünk! Uj humorisztikus naptár, Határidő-naptár, Naptári jegyzék-könyvecske, Uj fall naptár, Új népr. illusztrált Volkskalender, Új népr. Wandkalender.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható:

Az osztrák-magyar monarchia vámpolitikája

1850-től kezdve napjainkig.

Irta **Dr. Matlekovits Sándor,** osztálytanácsos a kereskedelemügyi miniszteriumban.

Ára füzve 4 forint.

Die Zollpolitik

der österreichisch-ungarischen Monarchie von 1850 bis zur Gegenwart.

Von **Dr. Alexander Matlekovits,** Sectionsrath im ungarischen Handelsministerium.

Vom Verfasser autorisirte Uebersetzung.

Preis gehftet 4 fl.

Szalon-garnitúrák

olesők és szilárdak, közvetlen forrásból való megszerzésére nyújt alkalmat üzlet-telepem; csak az azáltal tehetvén azt az alábbi áron, hogy én azok saját készítője vagyok. 1 kanapé, 6 karszek ripsziból 120 frt, gobelinből 135 frt, selyemből 150 frt; ép úgy kaphatók satin vagy cretona alkalmas garnitúrák is a legnagyobb választékban. 2246 Terem: Budapest, váci körút 61., I. em., a templommal szemben. Kerner József, kártya-mester.

Legislegelőbb forrás

a következő őszi és téli időnyre vásárlatokat tenni csakis

Grossmann József,

Budapesten, király-utca 27.

a magyar koronához.

	Réf	Méter
Sima, csikós és kocsás ruházatok	25-30 kr.	34-39 kr.
Angol lástra és balerós	27-40	35-52
Sima és csikós balga	36-45	46-58
Szines angol mohair	45-55	49-58
Csikós mosható selyem	1.00-1.25	1.29-1.62
Fekete és szines noblesse	1.25-2.50	1.62-3.25
Fekete lyoni faille	2.00-2.63	2.37-3.35
3/4 terno, rendkívül finom	60-141	78-180
3/4 ruha-flanelok és cheviot	1.10-1.50	1.40-1.92
Legjobb szines mosó-parketok	30-35	39-45
Fehér zsinór- és piqnet-parketok	25-35	33-45

Egyszeremint ajánlom nagy gyári rakomány rumburgi, eress- és fonal-vászonnál, 30 és 35 rőtök ág- és asztalcsomók, chiffon, gyapjú- és ripsz-terítők, csipke-függönyök, francia cretona- és perkalincsek, mint minden minden a szakba vágó cikkeket igen olcsó áron.

Vidéki megrendelések azonnal pontosan teljesítenek, és mintak kívánatra ingyen és bérmentve megküldetnek. 2253-4

Legislegelőbb forrás!

A legnagyobb feltűnést okozták

az 1862 óta sok 1000 siker által elismert osztrák es. kir. és magyar kir. szabaddalommali elítelt

fésűszír-készítmények, a legjobb szer

a haj növesztése és megtartására,

ABT VILMOS, illatszer- és fodrászati, Bécsben.

A századok óta ismeretes, de igen sokszor elhanyagolt, alulértékelt által vögylog tisztított és megcsiszított, gyógyszerilag megvizsgált, s eddig, mint tisztított, szer még sohasem kaphatott, fésűszír, kímélő, tulajdonságai forra elismerték a haj-növeszt, erősíti a hajgyökereket, s a haj kihullását tökéletesen megakadályozza. Megelőző hatással bír; minak folytán fölmentve érzem macam minden további díszítéstől, s talán a siker, melyről sok 1000 elismerés és köszönő-irat az által közl. között mindmáig megkülönböztetést kérem, a legjobb bizonyítvány képezi. Használati utasítás 6 nyelven; tucatszámú vételnél jelentékeny engedmény. Árak kicsinyben: egy elegáns berendezett carton 5 darabbal es. k. szab. fésűszír-készítményekből, megválogatva, ékeséggel minden toltet-szabónak, urak és hölgyek számára, 3 frt. Egy üveges tisztán megsűrt fésűszír-olajjal, illattal vagy a nélkül 1 frt. Mint hajkezes totyelvenként, elegáns fölértelével 60 kr.; mint arcz-és-nyak 50 kr. Fésűszír-kenőcs a haj feketé vagy barnára fésűszír aláhatástrom-ívben, totyelvenként 1 frt.; mint arcz-és-nyak 50 kr.; haj-és-pedőr szőke, barna vagy fekete 25 kr.

Ezer ezer fiatal ember szakkáll-növesztő szeremnek köszöni.

F. talánygyár minden, az eddig a bemből létezőket háttérbe szorítja; már az első totyel használat után a siker megjő. Egy totyel ezen elismert szakkáll-növesztő szerből használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.

Vidéki megrendelések 20 kr. csomagdíjjal köllés mellett vagy posta-utánvétellel a leggyorsabban eszközölhetnek.

Fő székhely: Bécsben, a fűrésztérenben, 8.; továbbá a fűrésztérenben, Neubaui, Neubaui, Neubaui 70. — Budapest: Török József, gyógyszer, király-utca 7. sz. — Pozsonyban: Festerlós, fodrász úrnál. — Komáromban: Kerschner N. gyógyszer. — Kaposvár: Kóba János. — Debreczenben: Perczei és Laska. — Eszéken: Kaiser és társa. — Pécsen: Szolnay Vilmos. — Zágráb: Mitelbach S. gyógyszer. — Temesváron: Quirin A. gyógyszer. — Pancsova: Nicola D. — Sopron: Mezey A. gyógyszer. — Győr: Pétercs S. — Szeged: Weislein F. — Arad: Erőss Ede gyógyszer. — Nagyvárad: Dr. Kaiser gyógyszer. — Kolozsvár: Wolf J. gyógyszer. — Nagy-Kanisza: Rosenbergy Ferencz; valamint a legtöbb bel- és külföldi elismert székhelyen.

Minden készítményem, s hamisítások megakadályozása végett, ható-szállig bejegyeztem védjegyemmel van ellátva s a t. vervek felszólításnak, nekini szükségesnek. ABT Vilmos készítményeinek. Gyár és iroda: Bécs, Neu-Wähning, Josefigasse 6, am Marktplatz; hová minden megrendelés, valamint a levelek is intézendők. Az orvos és gyógyszerész az nagyban és kicsinyben megrendeléseknél ill. engedélyben részesülnek.

ABT VILMOS,

fűrésztéren, illatszer-készítők és több es. k. szabaddalommali elismert tulajdonosa, Bécsben. 3333

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, fél évre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, fél évre 3

41. szám. — 1876. Budapest, október 8. XXIII. évfolyam.

ARCZKÉPEK AZ ŐSRÉGÉSZETI KONGRESSZUSBÓL.

HAZAI régészetünk az elmúlt szeptemberben szép napokat látott. Százával gyülekeztek ide a művelt világ minden részéből a szakemberek, hogy a budapesti nemzetközi ősrégészeti kongresszusban részt vegyenek. Nem ijesztette őket a határaikon dülő háború, szomszédaink ellenséges indulata

sajtója se bírta őket barbarnak esufolt országunktól elriasztani. Nem fogadtuk őket pompával és zajjal, megelégedtünk azzal, hogy hazánk őskori emlékeit eléjük állítsuk és ítéletre bíztuk eddigi munkálkodásunk megbiralását. Vajjon megelégedtek-e azzal, mit itt láttak, tapasztaltak, olvasni fogjuk azt minden nyelven készülő jelentéseikben. Annyi bizonyos, hogy a kongresszus óta már nem ismeretlen föld többé Magyarország az ősrégészek előtt. A világ tudja, hogy e tudomány terén mi is serényen

munkálkodtunk, és hogy e szak előbbrevitelében a magyar is betölti a maga fontos szerepét. Hazánk fekvésénél fogva Közép-Európában már az őskor mivelődésáramlatainak is középpontján fektűt. Azért a sok ezernyi emlék, melyet földünk a rajta elvonult népektől megörzött, hivatva van világhírűvé tenni a deritani az északi, déli és keleti kultúra összefüggésének nehéz problémáira. Dán és svédországi szaktársaink talán elsőik voltak, kik a magyarországi régisé-

RÓMER FLÓRIS.

PULSZKY FERENCZ,

A VIII. NEMZETKÖZI ŐSRÉGÉSZETI KONGRESSZUS FŐTITKÁRA. A VIII. NEMZETKÖZI ŐSRÉGÉSZETI KONGRESSZUS ELSŐJE.

Jeles írók iskolai tára

az orsz. középtanodai tanáregylet megbízásából szerkeszti Dr. Kármán Mór.

ARANY JÁNOS BALLADÁI.

Magyarázza GREGUSS ÁGOST.

Ára füzve 50 kr.

E vállalat középtanodai iskolai oktatásának emelését célozza, a szakadozott irodalmi szemelvények helyébe összefüggő, az író egyéniségét feltűntető olvasmányt nyújtva. A kísérő jegyzetek korántsem akarják a tanár magyarázatait szükségtelenné tenni, hanem oly módon vannak fogalmazva, hogy a tanulóknak előkészülést segítsék, melyhez a tanár iskolai tárgyalását fűzheti, és mi által az iskolai olvasmány sok teherrel megszabadulván, szélesebb körben fog mozoghatni. Az első kötet Arany balladái tartalmazza; az új realisk. tanterv értelmében alkalmas olvasókönyvet nyújt a IV. osztály számára (költői olvasmány: románok, balladák) vagy a gymnasialis tanterv értelmében a felsőbb osztályok poetikái oktatása mellé. Szándokunk különben a gyűjteményt a magyaron kívül a modern (német s francia) irodalmakra is kiterjeszteni.

Ifjusági iratok tára

az orsz. középtanodai tanáregylet megbízásából szerkeszti Dr. Kármán Mór.

GÖRÖG REGÉK.

COX GYÖRGY után

az eredeti angol második kiadás szerint magyarra fordította s bevezetéssel ellátta KOMÁROMY LAJOS, tanár.

Első füzet. — Ára füzve 70 kr.

Czélja e vállalatnak az iskolai oktatással párhuzamosan haladó magánolvasmányt nyújtani középtanodai ifjuságunknak (általában 9-15 éves ifjainknak), hogy a szók mederben folyó iskolai tananyagot bővítsék, ifjaink látás- és tapasztaláskörét szélesítsék, szem előtt tartva, hogy az ifjuság kezébe csupán az való, mi remek és az emberiség szellemi fejlődésében jelentőségének megadta próbáját. Az első kötet a görög isteni mondákat adja, eredeti szépségükben, a mint a mythos a klasszikus költők (első sorban Homéros s a tragikusok) alkották, menten a theogonia vagy philologia érdekes rendszerezése és magyarázása. E kötet az alsóbb osztályok ifjuságának van szánva, de nagy haszonnal, s nem kevesebb élvezettel olvashatja a felnőt ifjuság, sőt bármily korú művelt ember is.

BRAUN MÓR lábbeli-gyára

Budapesten, király-utca 62.

Nem csak olcsó, de jó cipőket is árulok, kaphatók nálam, ugyanis:

Női papucsek . . . . . 60 kr.

Női házi cipők szövet- vagy bőrből 1-1

Női fűző topánkák, bőr- vagy brünnelből, lak-orrall. 2.40

Női gummiczug-topánkák, bőr- vagy brünnelből, szögözött talppal 2.80

Urfi topánkák, chagrin- vagy fény-mázos, kettős talppal 3.60

Urfi topánkák, bagaria-bőrből, kettős talppal 4.50

Fiu-topánkák 2.20

Urfi eszima, bagaria-bőrből kettős talppal 8.50

Részletes árjegyzékek ingyen és bérmentve. Megrendelések postá utján utánvét mellett eszközölhetnek. Csomagolást 10 kr. számítatik. 2337.9

PÉNZ

6-os kamatra földbírtokok, uradalmak és bérházakra, ugyancsak községi kölcsönök egész Ausztria, Magyarország és Erdély számára, bármely összegben. 64 féléves részletekbeni visszafizetésre folyókat kaphatók a hatós. enged. leszámított és leszámítolást legyvezető iroda által Bécsben, Strudt Schottenhof, 12. Stiege, Thür 8. Levelek bérmentve és német nyelven kéretnek intézetni. 2095

EPILEPSIE

(nehézkör) levél útján gyógyították dr. KILLISCH, különleges orvos által. Weistadtban, Drezda mellett (Sászországban). Már 3000-nél többet sikerrel gyógykezeltek. 3137

Sír-lámpák

legnagyobb rak-tára minden alakban

6 füttől 40 füttig

Kutschera György

bádogos mester saját gyári rak-tárban Budapesten,

arany kék-utca 6. sz.

a Vadászkürt- és Nemzeti szálloda-szomszédságában. Ismétlődő engedélyben részesülnek. 2314

